

ØENS ERHVERVSLIV:

Erhvervslivet
er Bornholms
hjerter

/ SIDE 2-3

TURISME:

– hele øen
hele året

/ SIDE 6-7

BYGGE- OG ANLÆG:

Forberede sig
på store
muligheder

/ SIDE 10

Business Bornholm

Tirsdag den 6. december 2022

Annoncetillæg til Bornholms Tidende

Muligheder så store at de vil ændre Bornholm for altid

side 8-9

Billeje Bornholm

Stort udvalg
fra kr. 399,- pr. dag

Fleksibel levering
og afhentning

www.BillejeBornholm.dk · Tlf.: 6168 2047

AUTOHUS ETS

Zahrtmannsvej 46
3700 Rønne
Tlf. 56 95 20 47

www.autohuset-bornholm.dk

BORNHOLMS REVISION A/S

Bornholms erhvervslivs foretrukne
rådgiver med fokus på faglighed,
værdiskabelse, kunder og medarbejdere

TORNEGADE 4 1. sal · 3700 RØNNE
GL. RØNNEVEJ 17A · 3730 NEXØ
TELEFON 5695 1066

TOYOTA
RELAX

OP TIL 10 ÅRS SERVICEAKTIVERET GARANTI*

*Toyota Relax er en garanti, som automatisk bliver aktiveret efter hvert serviceeftersyn på et autoriseret Toyota-værksted, helt op til bilen bliver 10 år eller har kørt 160.000 km., alt efter hvad der kommer først. Bilen må ikke være omfattet af fabriksgaranti.

Midtbornholms Auto A/S

Brovangen 20 · 3720 Aakirkeby · Tlf. 56 97 56 05
www.toyota-bornholm.dk

Leder: Fremtid med stort potentiale

■ Energiø og andre offshore projekter byder på enorme muligheder for Bornholms erhvervsliv. Fra de største produktionsvirksomheder til butikker i detailhandlen. Fra restaurationsbranchen til servicereleterede virksomheder. Så store muligheder, at vi endnu ikke kan sætte form og tal på dem. Men det er oplagt, at realiseringen af verdens første energiø kan blive det største gearskifte for det bornholmske erhvervsliv siden fiskeriet havde kronede dage.

Denne enestående chance skal gribes. Det skal vi gøre i fællesskab – borgere, kommune, Business Center Bornholm, virksomheder, Destination Bornholm og alle andre aktører. Der skal dialog og hårdt arbejde til, for at få det optimale ud af de muligheder, der nu kommer til Bornholm.

For det vedrører os alle, når øens fremtid står foran en sådan udvikling. En udvikling der skaber nye jobs og uddannelser på Bornholm og tilflyttere, der vil give indbyggertallet et skub i den rigtige retning. De demografiske udfordringer, som Bornholm i dag står over for, skal vendes til en positiv historie. Om en ø, man flytter til. For at få arbejde, slå sig ned i kortere eller længere perioder – for en dels vedkommende permanent.

Men - midt i begejstringen over energiøens muligheder skal vi ikke glemme det nuværende erhvervsliv.

En gunstig og frugtbar erhvervsudvikling kræver et flersporer fokus – fremtidens potentiale skal forløses sideløbende med, at vi værdsætter og støtter det, som Bornholm allerede kan og gør. Det bornholmske erhvervsliv, som f.eks. kunsthåndværket, turismesektoren og produktionserhvervet skal - sammen med nye iværksættere - have stor opmærksomhed. Turismeerhvervet alene har på få år øget antallet af årlige overnatninger på øen fra 1,2 millioner til 1,8 millioner. Det er mange arbejdspladser, der nyder godt af udvikling. Det er helt indlysende en proces, der ikke må parkeres.

Så når døren til fremtiden åbner sig, skal Bornholm favne både fortid og nutid, så det nuværende erhvervsliv udvikler sig sideløbende med de nye industrier.

På de følgende sider kan du læse både om flere virksomheder, der udvikler og omstiller sig men også om indsatser som understøtter denne vigtige udvikling for Bornholm. Et stærkt erhvervsliv er fundamentet for et velfungerende samfund på Bornholm.

■ SINE SUNESEN, KOMMUNALDIREKTØR

Erhvervslivet er Bornholms hjerte

Øens erhvervsliv er sundt og har det godt. For at fortsætte den positive trend, skal muligheder i horisonten gribes og udfordringer tackles med dialog, udvikling og mod.

■ Lokalt erhvervsliv kan på mange måder sammenlignes med en hjertemuskel. Pulsrytmen kan være høj, svag eller rolig. Det kan være forpustet og dunke i brystet med kamre og blodårer på arbejde døgnet rundt. Måske endda være en smule forelsket, men uanset årsagen så er hjertets velbefindende essentielt.

Erhvervslivet på Bornholm er øens hjerte. Ingen arbejdspladser, intet liv – og at skabe liv kommer man som bekendt ikke sovende til.

Derfor skal Bornholms erhvervsliv være i konstant udvikling for at holde sig i god form og skabe nye eller bevare arbejdspladser. Og den øvelse og hverdag går godt, men er ikke bekymringsfri.

Det forklarer borgmester Jacob Trøst (C):

”Det bornholmske erhvervsliv er øens hjerte, og det har det godt. Her og nu kan vi tage en sund temperaturmåling, og det er vigtigt for øen. Faktisk har erhvervslivet det så godt, at der mangler hænder i flere brancher,” siger han og fortsætter:

”Det er en udfordring for virksomhederne, når der ikke kan rekrutteres de nødvendige medarbejdere, men overordnet set så er det et sundhedstegn, når der mangler hænder.”

Navigation

Linda Kofoed Persson (DF), formand for Erhvervs-, Bolig og Beskæftigelsesudvalget giver samme positive vurdering af erhvervslivet.

”Når vi ser på de store virksomheder, så er der fyldt op i ordrebøgerne. Det samme gælder for de store bygge- og håndværksfirmaer.”

Så vidt det positive skudsmål her og nu. At solen skinner i dag, er ikke lig med en garanti om godt vejr i morgen. Derfor skal Bornholms erhvervsliv udvikles yderligere, men den proces indeholder også et element af navigation. For en samtale om udvikling har helt indlysende de langsynede briller på, men i den nære horisont tegner der sig et billede af udfordringer, der skal håndteres inden længe. Det forklarer Linda Kofoed Persson.

”Når vi snakker om erhvervslivets ve og vel, så er vi nødt til at dele det ind i lag. De store, mellemstore og små virksomheder kan ikke sidestilles. For mange af de mellemstore og små virksomheder venter der en vinter med høje energiregninger. Hvordan kommer de igennem den vinter,” spørger hun og tilføjer:

”Vi skal i den proces huske på, at de virksomheder, som er typisk er sæsonfølsomme, står foran et svært valg nu. Skal de fastholde deres medarbejdere hen over vinteren, hvor indtjeningen er lav eller står i nul eller lade dem gå med risiko for, at de så ikke kan hentes tilbage igen til foråret? Og med de energipriser som vinteren varsler, er der så nok på kistebunden til at stå imod? Vi må heller ikke glemme, at den almindelige forbruger kommer til at holde på pengene, når der igen og igen tales om krise i hele samfundet.”

Håndtering

Jacob Trøst ser også udfordringer, der skal håndteres så hurtigt som muligt.

”Der er to udfordringer for de store virksomheder. Hænder, hvor vi kan se ind i muligheder for at hente udenlandsk arbejdskraft. Desuden færgernes gods/fragtkapacitet.”

Det fører naturligt frem til samtalens motor. Nemlig udvikling. Jacob Trøst peger på flere elementer.

”Hvis vi øger omfanget af udenlandsk arbejdskraft, så skal kommune og erhvervsliv sætte sig sammen og planlægge

den bedst og hurtigst mulige sproglige og faglige uddannelse, som der skal til,” siger han.

Derudover så vil den kommende Energiø Bornholm – verdens første af sin art - naturligvis spille en helt central rolle i det bornholmske erhvervslivs udvikling.

”Det er en unik mulighed for hele øens erhvervsliv. Energiøen kan overtage den rolle, som fiskeriet tidligere havde. Så stor en chance er det. Her tænker jeg ikke kun på store anlægsvirksomheder og tilsvarende, men med Energiøen følger også nye uddannelser og jobs, og der vil komme en ny og øget efterspørgsel på alt fra dagligdagsbehov til boliger. Energiøen er en enorm udviklingsmulighed i sig selv. Det vil kræve hårdt arbejde, men vi skal lykkes med at få det optimale ud af den mulighed.”

Perspektiv

Linda Kofoed Persson er enig i perspektivet omkring Energiø Bornholm, men ser også andre udviklingsredskaber.

”Der er to ting, som jeg vil fremhæve her. For det første skal vi som politikere være bedre til at lytte til virksomhederne og slippe kontrollen. Det er virksomhederne, der ved bedst. Men med den frihed, for nu at kalde det det, så følger også et ansvar,” forklarer hun og uddyber:

”For det andet så håber jeg, at Bornholm en dag bliver en frikommune på beskæftigelsesområdet, så man kunne se på en ydelse, der kan sikre dem, der arbejder fra f.eks. april til oktober og så er ledige om vinteren. Det vil være godt for dem, der er uden arbejde der, godt for virksomhederne der ved de får deres folk tilbage til foråret, og kommunen vil kunne spare en masse resurser på ikke at skulle sende korttidsledige ud i kurser, møder og krav, der ikke giver mening på den konto. Det vil være udvikling, og det er netop udvikling, der er det erhvervsmæssige bornholmske hjerteblod,” slutter hun.”

■ AF SØREN SORGENFRI

Linda Kofoed Persson, formand for Erhvervs-, Bolig- og Beskæftigelsesudvalget. Foto: Jacob Jepsen

KOLOFON

Avisen udgives af Business Center Bornholm i samarbejde med Bornholms Erhvervsfond, Erhvervshus Hovedstaden Bornholm, Jobcenter Bornholm, Bornholms Regionskommune og Bornholms Tidende

Chefredaktør: Kristoffer Gravgaard 5690 3003, k@tidende.dk |

Redaktør: Erhvervschef Christa Lodahl,

Business Center Bornholm, 5695 7300 · cl@bornholm.biz |

Journalist: Søren Sorgenfri |

Fotografer: Bornholms Tidendes fotografer |

Annoncesalg: Bornholms Tidendes salgsafdeling |

Tryk: Jysk Fynske Medier |

Distribution: Bornholms Tidende |

Denne erhvervsavis er udgivet som annoncetillæg til Bornholms Tidende, Nørregade 11-19, Rønne

Forsidefoto: Berit Hvassum

Jacob Trøst, borgmester Bornholms Regionskommune. Foto: Jacob Jepsen

VI ER FLYTTET

Den 19. september flyttede vi i nye lokaler, og tager nu hul på en ny og spændende fremtid.

Fremover kan du finde os på
Rabækkevej 1A i Rønne.

Vi glæder os meget til at komme helt på plads og blive færdige, men du er allerede nu velkommen til at komme og besøge os.

Telefonnumre og mailadresser forbliver de samme.

Hilsen fra alle os hos Formula Micro

**formula[®]
miCRO**

Rabækkevej 1A, 3700 Rønne – Tlf. 5695 9221 – www.formula-micro.dk

Anne Thomas, direktør CRT. Foto: Berit Hvassum

'En tid med store muligheder for Bornholm'

Der tegner sig en spændende fremtid for Bornholms erhvervsliv med helårsturisme, offshore og klimaomstilling. Det er en tid med store muligheder, men også tiden til at tage fat for at gribe dem. Det siger Anne Thomas, direktør for Center for Regional- og Turismeforskning (CRT) i dette interview.

■ *Først og fremmest - hvad gør Bornholm godt på erhvervsudvikling?*

Bornholm har vist en enestående evne for at tænke og samarbejde på tværs. Det er helt afgørende for vores omstillingsevne. Det er en kendt sag, at der er forskel på innovation i en lokal servicevirksomhed, og i en højteknologisk eksportvirksomhed. Måden man tænker på er anderledes.

Jeg tror, at netop Bornholms evne til at samarbejde på tværs, er et godt udgangspunkt for at indgå i lukrative samarbejder med nogle af de store energispillere, også selvom deres virkelighed er markant forskellig fra vores.

Er der særlige parametre og forhold der gør sig gældende for erhvervsudviklingen på Bornholm?

Der er mange forhold, der er særlige for Bornholm i forhold til andre regioner i landet. Transporten er den mest oplagte. Med transporten hører jo også hvor mobil arbejdskraften er. Det har betydning for vores rekruttering, herunder hvor mange muligheder unge har for at blive på øen og få en uddannelse.

På den positive klinge er det en helt unik situation for Bornholm, at vi er blevet udpeget som et område for meget store offshore investeringer.

Bornholm vil gerne udvikle sig yderligere på helårsturisme. Hvordan ser du på den ambition?

De seneste år har vist, at det er den helt rigtige vej at gå. De seneste år har dog samtidig også været kendetegnet ved at være en vækstperiode med stor forbrugertillid. I et nyt økonomisk klima er det stadig for tidligt at udtale sig skråsikkert om fremtiden.

Under Corona fik vi dog en forsmag på hvad turisme på Bornholm er under krisetider. Her var det hoteller, der blev ramt hårdest, mens salget af sommerhuse gik frem, og vi fik flere danske turister.

En meget stor del af Bornholms turister er tilbagevendende (især) københavnske sommerhusejere eller gæster, der besøger familie. Men vores udenlandske gæster er et væsentligt

økonomisk supplement til mange forskellige overnatningsformer. Det er derfor værd at holde øje med, hvordan disse to markeder agerer fremover. På den positive side vil være, at interessen for ferie i nærområder netop ofte styrkes i krisetider. Vi ved til gengæld fra tidligere analyser, at prisen på transporten til og fra øen er et vigtigt parameter, for hvor mange, der vælger Bornholm. Og her kan en energi- og økonomikrise være afgørende.

Netop den del af vores gæster, der vender tilbage flere gange, er vigtige for styrkelsen af helårsturismen. Bornholm har et stærkt brand, med stor variation i oplevelserne. Vi har naturen, kunsthåndværket og ikke mindst vores fødevarer, der er værd at vende tilbage efter.

De to sidste erhverv kan dog vise sig at være sårbare i en økonomisk nedgangsperiode. Og så risikerer vi at stå mellem hønen og ægget. For en stærk helårsturisme vil kunne styrke begge disse erhverv. Men ser vi flere af vores aktører i erhvervet, der må kæmpe for deres økonomiske overlevelse i en krisetid, så kan Bornholm gradvist blive mindre attraktivt. Og det vil igen betyde, at det bliver sværere at løfte oplevelser hele året.

Selvom ingen kan spå om fremtiden, så er der dog fra et økonomisk perspektiv ræson i at udvikle turismen hele året. Men det er nok en klog strategi at fokusere indsatsen, så det bliver specifikke geografiske områder, hvor man i samlet flok satser på at holde helårsåbent.

Hvilke udfordringer venter forude?

Danmark står foran en klimatransformation af hele vores samfund. Det kræver omstilling af alle erhverv. Klima- og Omstillingsrådet regnede på hvor mange arbejdspladser, der bliver påvirket af regeringens 70% målsætning. Fordi nogle brancher bliver ramt i højere grad end andre, har vi hos CRT kunnet regne på, hvor mange arbejdspladser der påvirkes på Bornholm i forhold til en storby som København.

For København bliver den grønne omstilling ikke nær så mærkbar som på Bornholm. På Bornholm er det op imod 12% af alle arbejdspladser, der vil være påvirket af 70%-målet.

Det betyder ikke, at vi mister 12% arbejdspladser. Hvor mange af de 12% jobs, der forsvinder, og hvor mange der er blevet til noget andet, afhænger af vores evne til at omstille os.

Hvordan kan de udfordringer håndteres?

Omstilling kræver ikke kun vilje. Det kræver både viden og finansiering.

Derfor kommer den massive investering i både energiøen og alle erhvervsudviklingsaktiviteterne omkring den på et godt tidspunkt. Det er et såkaldt "window of opportunity".

Og for at udnytte den mulighed skal der både planlægges rent fysisk, og så skal der en masse hænder til med særlige kompetencer. Det er vigtigt, at vi i denne omstillingsperiode ikke ensidigt fokuserer på at gribe den nye mulighed. Vi har et eksisterende erhverv, der også har brug for kompetencer, og som også har brug for at kunne udvide fysisk.

Vi er altså nødt til at håndtere omstillingen som andet og mere end en udvikling. Skal vores erhverv vokse, skal vi både løfte et eksisterende erhverv, og omfavne de nye muligheder.

■ INTERVIEW

■ Om Center for Regional- og Turismeforskning (CRT).

CRT er Danmarks eneste selvstændige forskningscenter og beskæftiger sig med anvendt samfundsforskning og rådgivning om yderområder og turisme til brug i strategi- og politikudvikling på lokalt, regionalt, nationalt og internationalt niveau.

Erhvervsservice er vigtigere end nogensinde

■ Der venter spændende år forude for Bornholm. Grøn omstilling blandt virksomhederne, Energiø Bornholm og dedikeret arbejde for at skabe helårsturisme for hele øen.

Så hvorfor ikke bare læne sig tilbage og nyde udsigten?

Det vil ikke være rettidig omhu, forklarer Karen Bladt, formand for Business Center Bornholm og Bornholms Erhvervsråd. Det er tværtimod nu trykket på speederen skal øges, og vigtigheden af den bornholmske erhvervsservice og erhvervsudvikling understreges.

"Det er altafgørende for Bornholm med et stærkt og sundt erhvervsliv. Det er alfa og omega for udbuddet af arbejdspladser på øen, og det kræver, at kommunen som helhed har et godt erhvervsklima med den service, der hører til for at udvikle og støtte øens virksomheder," siger hun.

Karen Bladt understreger:

"Det bornholmske erhvervsliv er meget mangfoldigt. Der er de mere modne virksomheder i industrien, byggeriet og detailhandlen og så har vi en underskov af dygtige iværksættere. Alle skal kunne få hjælp til udvikling, og her træder Business Center Bornholm (BCB) ind med 1:1 vejledning. Det er kernen i BCB's erhvervsfremmende aktiviteter og dermed en uhyre vigtig indsats fra kommunens side for at støtte erhvervslivet."

Men hvorfor kan virksomhederne egentlig ikke selv løse den opgave?

"Uanset størrelsen af virksomheden så er der som regel en virkelig travl hverdag omkring den daglige drift. Der bliver bestilt noget derude. Så når der opstår situationer, hvor der kan

være tale om omlægning af drift, grøn omstilling, nye produktionsanlæg eller hvordan problemstillingen nu ser ud, så kan det være svært at få det nødvendige overblik," siger Karen Bladt og uddyber:

"Det er den helikopteropgave, dialog og vejledning som BCB kan facilitere og bistå virksomheden med i en udviklingsproces."

Det handler ikke kun om at være med på solskinsdage, men også, hvis de mørke skyer trækker sig sammen i horisonten.

"Det kan være hjælperedskaber som Early Warning. Det kan være at fastholde arbejdspladser, hvis medvind bliver til modvind, men det kan også være i den proces med Energiø Bornholm, der venter forude."

Når Bornholm med verdens første energiø bliver et globalt grønt centrum, så vil der opstå muligheder, hvor også BCB vil spille en rolle.

"Energiø Bornholm bliver en kæmpe mulighed for hele øens erhvervsliv. I det udviklingsarbejde bliver BCB vigtigere end nogensinde, hvis alle døre skal åbnes og bolde gribes. Det er ikke kun de specialiserede maskinværksteder og elinstallatører der får erhvervsmæssig gavn af Energiøen, men også hoteller, restauranter, detailhandlen, private udlejere og meget mere. Og der kommer til at opstå en mængde afledte udviklingsopgaver og potentialer, som Bornholm skal byde ind på. Her får BCB en absolut nøglerolle," slutter Karen Bladt.

Det er med andre ord ikke tid til at flytte foden fra speederen til bremsen.

Karen Bladt, formand for Business Center Bornholm og Bornholms Erhvervsråd, samt direktør i HASLE Refractories A/S. Foto: Jacob Jepsen

JOBMESSE 2023

Sæt **X** i kalenderen

Fredag d. 10. februar 2023 kl. 13.00 - 16.00

Mangler din virksomhed arbejdskraft, nu eller i fremtiden, så tilmeld jer Jobmesse Bornholm

Jobmesse Bornholm er for alle, uanset om man er ledig, i arbejde, studerende på Campus, tilflytter, "sommerjobber", så grib muligheden for at møde en masse spændende kandidater og gør som 23 bornholmske virksomheder allerede har gjort.

Book en gratis stand allerede i dag på jobmessebornholm.dk

OVERVEJER DU AT FÅ INTERNATIONALE MEDARBEJDERE - NU ELLER TIL SÆSON 2023?

Har du spørgsmål til rekruttering eller praktiske spørgsmål?

Hvis du allerede har internationale medarbejdere ansat, har de mulighed for at blive en del af det Bornholmske ambassadørnetværk.

Ambassadørerne hjælper dig og andre Bornholmske virksomheder med at finde kvalificerede internationale medarbejdere, samtidig bliver de selv del af et socialt netværk.

Vil du vide mere?

Læs mere på brk.dk → welcome to Bornholm

ANSÆT EN FLYGTNING OG GØR EN FORSKEL

Ønsker din virksomhed at tage et socialt ansvar og bidrage til integration af flygtninge?

Så ansæt en flygtning i et IGU-forløb. Gælder også for ukrainske flygtninge.

Integrationsuddannelsen (IGU) er et 2-årigt forløb, som fokuserer på et skoleforløb og et praktisk forløb i din virksomhed. IGU'en er en oplagt mulighed, som et forforløb til et senere elev/lærlingeforløb.

Når du siger ja til at indgå i et IGU-forløb, er der mulighed for at søge om økonomisk tilskud, som udbetales af staten.

Vil du vide mere så kontakt Virksomhedsservice

**RING TIL
VIRKSOMHEDSSERVICE
ALLEREDE I DAG
PÅ 5692 9999**

jobcenter
Bornholm

REKRUTTERING AF NYE MEDARBEJDERE

Står du aktuelt og mangler en medarbejder til din virksomhed? Få professionel hjælp til:

- Afdækning af dit behov for arbejdskraft nu og i fremtiden
- Rekruttering
- Udsøgning og screening af kandidater
- Henvielse og formidling af efterspurgt arbejdskraft
- Udarbejdelse af stillingsannoncer og stillingsopslag på Jobnet
- Hjælp til rekruttering af udenlandsk arbejdskraft

Gratis og effektiv service

Samarbejdet er uden omkostninger for din virksomhed. Vi står klar til at servicere dig og din virksomhed!

Følg Jobcenter Bornholm Virksomhedsservice

Kilde: Destinationen. Foto: Semko Balcerski.

Turismen skal omfavne hele øen hele året

Nyt projekt med Destination Bornholm og Business Center Bornholm skal udvikle det bornholmske turismeerhverv.

■ Du kender sikkert udtrykket 'sæsonen'. Et ord der nærmest er blevet et bornholmsk begreb for den tid på året, hvor der kommer flest turister til øen. Så siger man 'sæsonen', så ved fastboende præcis, hvad der menes – 'sæsonen' er den tid på året. På Bornholm er vi godt på vej med at strække sæsonen, men nu skal arbejdet skubbes yderligere på vej.

Både turistsæsonens varighed, men også forståelsen af den. Turistsæsonen skal videreudvikles som et helårserhverv. Det sker blandt andet med projektet: Bornholms turisme - hele året og på hele øen. Et visionært projekt med Destination Bornholm som motor i tæt samarbejde med Business Center Bornholm.

Ambitionen

Et projekt der skal bygge på det gode, eksisterende arbejde - men hvordan skal fremtiden egentlig se ud for Bornholms turismeerhverv? Det svarer Pernille Kofod Lydolph, direktør hos Destination Bornholm på:

"Først og fremmest så håber vi på flere besøgende udenfor sommerperioden, samtidig med at vi fastholder antallet af gæster på øen i sommerperioden. Vejen dertil handler dels om at forretningsudvikle med særligt blik for vores internationale gæster, og dels handler det også om at forretningsudvikle på et oplyst grundlag. Og det gælder for alle, der arbejder med udviklingen af Bornholm – enten i egen virksomhed eller på vegne af øen," og hun tilføjer:

"Sidst men ikke mindst så skal vi samtidig blive bedre til at få en større del af øen i spil, så vi hjælper gæsterne med at få øje på alt det fantastiske, som vi kan tilbyde, og som mange kun opdager en brøkdel af."

Købmandskab

Det bornholmske erhvervsliv har allerede godt fat, hvilket også bemærkes andre steder.

"Vi er først og fremmest rigtig gode til at samarbejde på øen. Og det i en sådan grad at vi sammen skaber resultater, som gør, at mange andre kigger mod os. Senest har Värmland i Sverige og Destination SydkystDanmark på Sjælland haft fat i os på Bornholm for at lære af vores fælles arbejde. De noterer sig, at vi i stigende grad har gæster fordelt over en stor del af året, og vil gerne lære af vores erfaringer," forklarer Pernille Kofod Lydolph.

Det betyder dog ikke, at det er tid til at hvile på laurbærrene:

"Vi må gerne blive endnu bedre købmænd, men det kræver indsigt og viden om hvor gæsterne er, hvornår de er på besøg og hvornår vi kan forvente, at de kommer, og hvem de er. Nye datakilder som vejrdato, teledato, omsætningsdata m.m. skal give os indsigt i forventningerne til de kommende uger og måneder, så vi kan sikre gæsterne en god oplevelse og samtidig også få løftet omsætningen og indtjeningen. Det er noget af det, som vi vil arbejde med i projektet, og hvor vi i samarbejde med

Business Center Bornholm, vil hjælpe med at tilvejebringe tal-lene og sammen sikre, at vi tolker rigtigt på tallene – og i øvrigt bliver vant til at bruge dem," siger hun.

Planlægning

Hårdt arbejde og stærke intentioner bærer ikke frugt i sig selv; det er også målsætninger, som man støder på andre steder i landet, men at der for Bornholm nu er en færdigstøbt plan, gør en forskel, forklarer Pernille Kofod Lydolph:

"Ved siden af forretningsudviklingen er det jo i sagens natur vigtigt, at vi også arbejder med vores arealer. Og at vi derigennem sikrer, at mulige investorer, der gerne vil investere i øen, kan se, at vi har lagt en plan. Så kan de hurtigere vurdere, om de vil med ombord i Bornholms udvikling. Skal de vente i flere år på at få lov at investere deres penge, så er sandsynligheden for, at de finder andre steder at bruge deres penge, stor. Forretningsudvikling og helhedsplaner for øen er derfor to indsatser, der går hånd i hånd."

Den anden indsatspartner i projektet er Business Center Bornholm. Her ser erhvervschef hos Business Center Bornholm, Christa Lodahl frem til at være med til at folde projektet ud.

"Projektplanen er detaljeret og ambitiøs for turismeerhvervet og rækker frem til 2030. Vi skal nu i gang med indsatser og handlinger, der gør at vi som ø kan realisere planen

Pernille Kofod Lydolph, direktør Destination Bornholm. Foto: Justine Høgh

“

Jeg er rigtig glad for, at Bornholms Regionskommune har nikket ja til vores ansøgning, så vi kan sætte barren endnu højere og styrke de mange virksomheder, der er afhængige af turismen – enten direkte eller indirekte. Vi ser frem til sammen med BCB at arbejde videre med finansieringen, så vi forhåbentlig kan sætte arbejdet i gang i midten af 2023.

Pernille Kofod Lydolph, direktør hos Destination Bornholm

og arbejde frem mod at få turismen bredt ud til hele øen og over hele året. Planen er vigtig, men det er mindst lige så vigtigt at vi igangsætter tiltag, der gør at vi lykkes med planen,” siger hun.

Udvikling

At turismen kan udvikles, vidner de sidste ti år om. Her er antallet af årlige overnatninger steget fra 1,2 millioner til 1,8 millioner. Omsætningen er fulgt med. Fra en turismerelateret årsomsætning samlet for hele øen på 1,2 milliarder kroner til 3,0 milliarder kroner.

Så projektet handler ikke kun om at få flere turister til at opleve, hvor skøn Bornholm er også selv om kalenderen ikke rimer på badebukser og kolde is, men også at skabe flere arbejdspladser og øget omsætning.

”Det kan man ikke gøre ved at tænke mere af det samme. Vi ved jo, at der er byer, som turisterne søger af sig selv, hvorfor udviklingsplanen har særlige geografiske indsatsområder med byer som Hasle, Åkirkeby, Nexø og den centrale del af øen som fokusområder,” siger Christa Lodahl.

Samarbejdet med Destination Bornholm handler ikke mindst om vidensdeling og at sikre, at vi arbejder med overordnede tiltag

men også med de enkelte virksomheder og deres udvikling, som netop er Business Center Bornholms rolle.

”Vi skal arbejde med de relevante virksomheder og sammen afklare virksomhedernes potentialer og muligheder og udarbejde handleplaner med mål og delmål, der gør det overskueligt for virksomhederne at eksekvere på målene. Hver enkelt virksomhed er unik, og derfor vil det også være individuelt tilrettelagte forløb, hvor vi tager al vores viden og erfaring fra projektet ”Genstart Erhverv i Gadeplan” med over i dette projekt. Vi har en forventning om at arbejde med, at virksomhederne i højere grad har forståelse for turismens flow, hvor Destination Bornholm jo netop indsamler en masse brugbare data, som er værdifuld viden, når man skal arbejde med egen virksomhed. Det kan være helt jordnært som en cafe, der lukker kl. 17, men data viser, at der er mange turister i nærområdet fra kl. 18 til 20. Den slags data har Destination Bornholm, men vi skal i endnu højere grad sikre, at de enkelte virksomheder også anvender data i måden de udvikler deres virksomhed på. Derfor er de en nøglepartner for os i den udviklingsproces,” siger hun.

■ KOM TÆT PÅ PROJEKT: BORNHOLMS TURISME – HELE ÅRET OG PÅ HELE ØEN

Formål:

Et nyt 3-årigt projekt ”Bornholms turisme – hele året og på hele øen” har til formål at iværksætte og følge op på en række af de tiltag, som anbefales i et tidligere projekt »Udviklingsplan for turismen på Bornholm frem mod år 2030«.

Det primære fokus er at få hele øen i spil om sommeren samt øge antallet af gæster i forårs-, efterårs- og vintermånederne.

Fokus

1) Netværksdannelse og organisering af aktører

Outdoor

Der vil blive arbejdet med aktører fra styrkepositionen ’Outdoor’, forstået som alle virksomheder og organisationer, der arrangerer aktiviteter i naturen, opdelt i henholdsvis ’grønne’ (på land) og ’blå’ (ved/på vand) tiltag.

Geografiske fokusområder

Netværksdannelse og samarbejder i de tre udpegede geografiske nedslagsområder fra Udviklingsplanen:

I Hasle er afsættet for arbejdet med byudvikling byen og havnens industrihistorie, ligesom der er fokus på nutidens kunsthåndværk og etablering af flere tilbud til turister på havneområdet.

I Nexø, hvor byudviklingen er i fuld gang, vil en organisering, hvor borgerforening, erhvervsforening og lokale aktører samles om aktiviteter, der kan udmønte udviklingsplanens anbefalinger for især havneområdet, blive iværksat.

I Aakirkeby er målet at gøre byen til et centrum for formidling af outdoor – og samtidig styrke samspillet mellem friluftspjektet Den grønne Bølge og de grønne outdooraktiviteter.

2) Virksomhedsudvikling

Igennem workshops, ekspert-mentor-forløb og personligt tilrettelagte forløb med en-til-en udviklings-sparring, understøttes den enkelte deltagende virksomhed i læring for at nå egne mål og derigennem også målene i udviklingsplanen.

Christa Lodahl, erhvervschef Business Center Bornholm. Foto: Anders Beier/Mindgap

Muligheder så store at de vil ændre Bornholm for altid

■ Folketinget har som bekendt vedtaget at gøre Bornholm til verdens første energio. Det giver udsigt til at blive en grøn hub samt status som internationalt energimæssigt fyrtårn midt i Østersøen, hvor der er et potentiale på helt op til 93 gigawatt (GW) havvind. Som det første projekt af sin art så vil det åbne nye døre for Bornholms erhvervsliv.

Baltic Energy Island er sat i verden for at forløse dette enorme potentiale. Søren Møller Christensen er nyudnævnt konstitueret direktør for den erhvervsdrivende fond Baltic Energy Island, og han er ikke i tvivl om projektets potentiale.

”Det er svært at overvurdere den betydning, som de forskellige offshore-projekter vil kunne få for det bornholmske erhvervsliv,” begynder han og fortsætter:

”De oplagte muligheder er selvfølgelig underentrepriser i de store anlægsprojekter i forbindelse med landanlægget, men også når mulige PtX-projekter skal anlægges. Derudover er der Rønne Havns rolle som udskibningshavn for havvindmøller, og der vil i fremtiden være behov for en såkaldt O&M havn (Operation and Maintenance).”

Søren Møller Christensen forklarer, at arbejdet med at indhente inspiration til O&M-havnen er godt i gang.

”En delegation fra Bornholm besøgte for nylig Grimsby i England, hvor der er en O&M-havn, som servicerer 5 GW vind. Den beskæftiger over 500 mand – vi får til sammenligning 6,9 GW, hvis alle felter udbygges. Perspektiverne er dog videre endnu. Rønne Havn undersøger, sammen med et stort partnerskab, mulighederne for at etablere en Green Bunker Hub i Rønne Havn, der kan forsyne skibsfarten i Østersøen med grønne brændsler. Vi får store mængder af grøn strøm. Hvad vil det betyde for de bornholmske virksomheders udviklingsmuligheder? Og hvilke nye virksomheder kan vi tiltrække? Hvis vi derudover får produktion af grønne brændsler på

“

Den udvikling, som vi står over for, får mig til at tænke på Stavanger og TV-serien Lykkeland. I Lykkeland følger man en håndfuld unge mennesker og deres familier i årene efter opdagelsen af oliefeltet Ekofisk i 1969. Stavanger – et lille afsides samfund, som havde levet af fisk – blev centrum for enorme mængder af energi. Det forvandlede Stavanger og bragte jobs, velfærd, byggeri og samfundsforandringer med sig. Olie og grøn strøm fra vindmøller er ikke det samme, men derudover er parallellerne oplagte. To afsides samfund, der bliver centrum for en energi og nye teknologier, som hele verden eftertragter. Spørgsmålet er, hvad vi som samfund vil gøre med de muligheder, som vi står med i de kommende år.

Søren Møller Christensen

Christa Lodahl, erhvervschef Business Center Bornholm.
Foto: Berit Hvassum

Søren Møller Christensen,
konstitueret direktør
Baltic Energy Island.
Foto: Jacob Jepsen

Foto: Berit Hvassum

Der er tre projekter: Energiø Bornholm ved Energistyrelsen 3,2 GW + mulighed for overplantning på 0,6 GW, Bornholm Bassin Øst ved CIP / Ørsted på 3,0 GW, Bornholms Havvind på 100 MW. I alt op til 6,9 GW. 6,9 GW svarer til cirka 7 mio. husstandes strømforbrug. Der er ca. 2,8 mio. husstande i Danmark og cirka 20.000 husstande på Bornholm

Om 15 år vil der være en helt anden ø erhvervsmæssigt end i dag. Vi vil se en ø med nye jobfunktioner, flere indbyggere, markant forhøjet innovationskraft og med nye virksomheder som kommer til samt eksisterende virksomheder kommer til at stå styrkede. Det kommer til at bidrage til at ændre den demografiske udvikling i en positiv retning og dermed er det en udvikling, der i høj grad kommer vores samfund til gavn.”

Christa Lodahl

Bornholm – PtX – åbner der sig endnu et erhvervsområde, hvor der også vil være store mængder af overskudsvarme, som kan bruges til fjernvarme og erhvervsmæssigt eksempelvis i gartnerier. Endelig har vi mulighed for at løfte Bornholm som testø til et nyt niveau, fordi Bornholm bliver verdens første energiø – ny teknologi vil blive brugt og testet for første gang her på Bornholm.”

Højt ambitionsniveau

Når der er tale om et projekt, der bliver det første af sin art på hele kloden, så handler det om at holde tungen lige i munden, når det lokale erhvervsliv skal tilgodeses og være med helt fremme. Det vil kræve en skarp indsats fra alle involverede bornholmske parter, men det er en indsats, der er umaagen værd.

Det forklarer Business Center Bornholms erhvervschef Christa Lodahl.

”Det er en enestående mulighed af en størrelse, som en ø som Bornholm formentlig kun får én gang. Derfor er der overordnet tre elementer, som vi skal lykkes med. Udviklingen skal være bred og til glæde for hele Bornholm. Erhvervslivet skal have et stort rygstød ud af det. Derudover skal vi være skarpe på at have fokus på de muligheder, som er her og nu for Bornholm, men også de muligheder, der vil opstå i horisonten. Vi skal ganske enkelt have mest muligt ud af Energiøen,” siger hun.

”Vi skal på lokalt niveau sikre, at Bornholm får mest muligt ud af det potentiale, både direkte og indirekte, og derudover er vi Danmarks spydspids for grøn teknologiudvikling og udvikling af fremtidens energisystem samtidig med, at hele verden kigger med. Vi har en forpligtelse til at indgå samarbejder, dele viden og erfaringer, så vi sammen kan løse de store klimaudfordringer vi står overfor internationalt. Der

er store, nationale aktører i partnerkredsen bag Baltic Energy Island, men det er også vigtigt med aktører, som forstår at trække mest mulig værdi ud af disse potentialer til gavn for det bornholmske samfund. Det er derfor også en kerneopgave for Business Center Bornholm at være med til at ruste det lokale erhvervsliv til at kunne byde ind på den lange række af opgaver og muligheder, som opstår nu samtidig med, at vi skal omstille vores energisystemer. Vi skal simpelthen have et meget højt ambitionsniveau i vores indflyvning til mulighederne foran os.”

Drømmen skal realiseres

Der er nemlig ganske enkelt ikke råd til at hvile på laurbærrene og forvente, at de gode muligheder realiserer sig selv, siger Søren Møller Christensen.

”Omvendt – hvis vi intet gør – risikerer vi, at hele eventyret ender med nogle underentrepriser til anlægsopgaverne og drift af et PtX-anlæg. Vi er derfor nødt til sammen – politikere, erhvervsliv og borgere – at drøfte, hvad vi vil med de muligheder, som vi står med,” siger han og uddyber:

”Det kan være en motor for både den bornholmske erhvervs- og samfundsudvikling – og for uddannelsesområdet. Det kræver dog, at vi på Bornholm beslutter, at vi vil have mest muligt ud af Energiø Bornholm og de nye projekter øst for Bornholm. Vi skal arbejde for at gøre Bornholm til Østersøens grønne tankstation, vi skal være servicehavn for vindmøllerne, og vi skal igangsætte planlægning, så der er plads til nye grønne virksomheder, der vil lokalisere sig på Bornholm pga. store mængder grøn strøm og overskudsvarme. Og vi skal sikre os, at de kommende års store internationale opmærksomhed og interesse fra forskere bliver omsat til uddannelser på Bornholm og innovation i vores virksomheder.”

Tre hurtige spørgsmål til Søren Møller Christensen

Hvilke perspektiver har projektet for Bornholm, hvis vi ser 15 år frem?

Energiøen kan blive motoren for visionen om at blive 42.000 indbyggere på Bornholm. Griber vi udviklingen på den rigtige måde, følger der mange jobs med og med jobs følger skatteindtægter, men også familier og dermed behov for daginstitutioner, skoler og alle de øvrige velfærdsydelser.

Vil det åbne internationale døre?

De internationale døre står allerede vidt åbne, og gæsterne kommer hertil for at høre om verdens første energiø. Mange vil gerne samarbejde; andre lande og kommuner vil gerne opbygge viden om den grønne omstilling sammen med os, og de vil gerne kopiere de gode ideer. Internationale virksomheder ser også mod Bornholm, fordi de gerne vil byde på de kommende vindmøllefelter.

Er der mulighed for spin off virksomheder?

Ja, i høj grad. Med store mængder af grøn strøm vil der være mulighed for at etablere energikrævende virksomheder, og med overskudsvarme fra PtX er der mulighed for eksempelvis gartnerier, produktion af protein og sågar et badeland.

Bygge- og anlægsbranchen skal forberede sig på store muligheder

■ Hvordan forbereder man sig på muligheder, som man ikke kender omfanget af? Det gør man ved rettidig forberedelse og dialog.

Med de forestående store offshore- og energiprojekter så vil der åbne sig døre for Bornholms bygge- og anlægsbranche.

Eller vil der?

”Det er enorme byggeprojekter i havet og på land, men vi kender endnu ikke det fulde opgaveomfang, så derfor kigger de relevante, bornholmske virksomheder med en vis usikkerhed mod horisonten. Der er ingen tvivl om potentialet, men hvordan det vil udfolde sig, det ved vi endnu ikke,” siger Jens Koefoed formand for DI Byggeri Bornholm samt direktør og ejer af Bornholms største entreprenørvirksomhed PLE.

Med usikkerhed menes, hvor og hvilke døre vil åbne sig, forklarer han:

”Det er så store bygge- og anlægsprojekter med vindmølleparker og landanlæg, at meget store aktører kommer i spil her. Det siger sig selv. Og selv om vi er en håndfuld virksomheder på Bornholm, som er store i forhold til øens erhvervsliv, så er vi små i det spil. Derfor handler det nu om at få os bragt rigtigt i spil, så det der kan dryppe, det drypper på bornholmske virksomheder. Her taler jeg både som virksomhedsejer og som formand for DI Byggeri Bornholm. Det er nu, vi skal forberede os optimalt, så vi er mest muligt parate.”

Rettidig forberedelse

En central forberedelsesopgave er blandt andet at få de tre niveauer af de nødvendige certificeringer på plads. De tre certificeringer er umiddelbart ISO 45001 Arbejdsmiljøledelse, ISO 14001 Miljøledelse og ISO 9001 Kvalitetsledelse, og man kan få støtte til både den forberedende proces samt

Jens Koefoed, formand for DI Byggeri Bornholm og direktør i PL Entreprise A/S. Foto: Jens-Erik Larsen

certificeringen gennem ”Nationalt Center for Grøn Energi” projektet.

”Vi er i gang med at få den del på plads for vores vedkommende, og vi forventer at være i mål i det tidlige forår. Jeg kan kun opfordre andre til at få den proces på plads så hurtigt som muligt, så bornholmske virksomheder er mest muligt attraktive som samarbejdspartnere.”

Derefter bliver det et spørgsmål om overblik. Et overblik over de forestående byggeopgaver, og her ser Jens Koefoed Business Center Bornholm spille en central rolle som dialogpartner med det lokale erhvervsliv:

”Så snart BCB har et overblik eller en idé om, hvad der venter forude, så er det bare med at give informationer videre til de lokale virksomheder og holde os opdateret. Som nævnt indeholder hele projektet ekstremt store bygge- og anlægsopgaver, og dér skal alle parter sørge for en optimal erhvervsudvikling.”

NY COROLLA CROSS HYBRID

ACTIVE 364.990 KR.
STYLE 384.990 KR.
ELEGANT 429.990 KR.

HELE FAMILIENS SUV

A+

Corolla Cross Hybrid 2.0, 197 hk, 5-dørs hybrid: Brændstofforbrug v/bl. kørsel 18,5-20,0 km/l. CO₂-udslip 114-122 g/km. Den viste variant er en Elegant med Luxury som tilvalg (værdi 25.000 kr.) 454.990 kr. i alt. Se mere på toyota.dk.

Toyota har for 20. år i træk de mest tilfredse kunder både hos forhandlerne og på værkstederne (Kilde: FDM og Loyalty Groups AutoIndex 2022)

Midtbornholms Auto A/S

Brovangen 20 · 3720 Aakirkeby · Tlf. 56 97 56 05
www.midtbornholmsauto.dk

BOOST BORNHOLM

Bliv klogere på Bornholms biogaspotentiale

Helene Urth, Head of Internationalisation & partnerships, hos Energy Cluster Denmark fortæller her om seneste nyt om biogassporet i projekt Energiø Bornholm

■ Hvornår kan vi forvente, at der sådan for alvor sker noget?

Med så stort et projekt som Energiø Bornholm, så tager det altid noget tid at få gang i hele maskineriet. Da vi sammen med flere virksomheder og en lang række aktører blandt andre Business Center Bornholm skrev ansøgningen for at oprette 'Center for Grøn Energi på Bornholm' sidste efterår, var det med en forestilling om at innovationssporene ville tage udgangspunkt i de udbud, som vil komme i forbindelse med etableringen af energiøen, men da disse udbud lader vente på sig – tidsplanen fra Energistyrelsen er nu at vi kan forvente udbuddene offentliggøres om et år eller tidligt i 2024.

Så derfor er vi gået til opgaven på en lidt anden måde. Hos Energy Cluster Denmark arbejder vi altid med innovation med udgangspunkt i en "problemejer", altså en aktør, som står med et reelt problem, hvor der er behov for innovation på den ene eller anden måde for at finde en løsning. Tilgangen blev derfor i stedet at vi, sammen med BCB, tog ud til både industri og landbrug for at snakke med dem om hvilke problematikker de stod overfor. Her mødte vi Bigadan, som fortalte os om et enormt potentiale for at øge biogas-produktionen og anvendelsen på Bornholm, men også at de stod overfor en række udfordringer og overvejelser inden de ville træde ind i opskalering. Dette fik os til at gå videre med "Biogaspotentialet på Bornholm", som emne til det første innovationsspor.

Så hvad er status på projektet her og nu?

Projektet er begyndt at have god fremgang i aktiviteterne. Vi står et sted hvor vi har ét innovationsspor om biogas, som er godt i gang; og vi overvejer endnu et innovationsspor om PtX og overskudsvarme, hvor vi er i gang med planlægningen, og endelig overvejer vi et innovationsspor om digitalisering. Her mangler vi at lægge os fast på et specifikt emne. At tandhjulene er begyndt at køre, betyder også at der er mange bolde i luften på én gang.

Hvilke krav stiller det til bornholmerne?

Det stiller krav til projektpartnerne, men især også til bornholmerne – her snakker vi om både industrien, landbruget og borgerne. Der skal i forbindelse med Energiø Bornholm tages

stilling til mange ting på én gang, og det kan vi godt mærke resulterer i, at mange af vores potentielle deltagere er blevet hevet i fra flere sider. Der har heldigvis været, og er fortsat, stor interesse for biogas-sporet og mange ser et potentiale for at skabe et selvstændigt projekt, hvor vi måske kan få mulighed for at demonstrere forskellige nye teknologiske løsninger i anvendelsen af biogassen. Vi håber selvfølgelig det store engagement, som vi har mødt, fortsætter, efterhånden som vi introducerer nye innovationsspor.

Næste skridt?

Ift. innovationssporenes aktiviteter, så er vi i gang med at planlægge formatet for den næste workshop i biogas-innovationssporet. Vi har inddraget studerende fra Aalborg Universitet, der skal lave undersøgelser ift. de forskellige muligheder indenfor biogas, og det betyder helt konkret at der kommer ca. 25 studerende til øen her i slutningen af november. Deres undersøgelser vil have udgangspunkt i forskellige lokale cases, hvor der er mulighed for at bidrage til eller anvende biogassen. Hvorvidt de andre innovationsspor vil følge det samme format med workshops, har vi ikke besluttet endnu. Vi er i gang med at undersøge om der er andre tilgange, som giver bedre mening til det individuelle spor.

Dog skal det siges, at vi planlægger hvert innovationsspor med fokus på, at vi enten kommer op med konkrete løsninger på udfordringen, eller står tilbage med en idéliste over projekter og partnere, som kan føres videre til sit eget selvstændige projekt, hvortil der kan søges midler, nationalt eller internationalt.

Og perspektivet i biogassporet?

Innovationssporet giver nye perspektiver på anvendelsesmulighederne for biogas. Siden 2014 har det været tilladt at opgradere biogassen, og sende den ud til forbrugere igennem naturgasnettet, hvilket sker mange steder i Danmark. Der er imidlertid ikke noget naturgasnet på Bornholm, så det er ikke en mulighed – lige nu! Det er også en mulighed at øge produktionen af fjernvarme og el, sådan som det allerede sker i dag, hvor biogassen omdannes til varmt vand som sendes tilbage til forbrugere via fjernvarmenettet. Hvis man fordobler eller tredobler

Helene Urth, Head of Internationalisation and partnerships Energy Cluster Denmark. Foto: Pressefoto

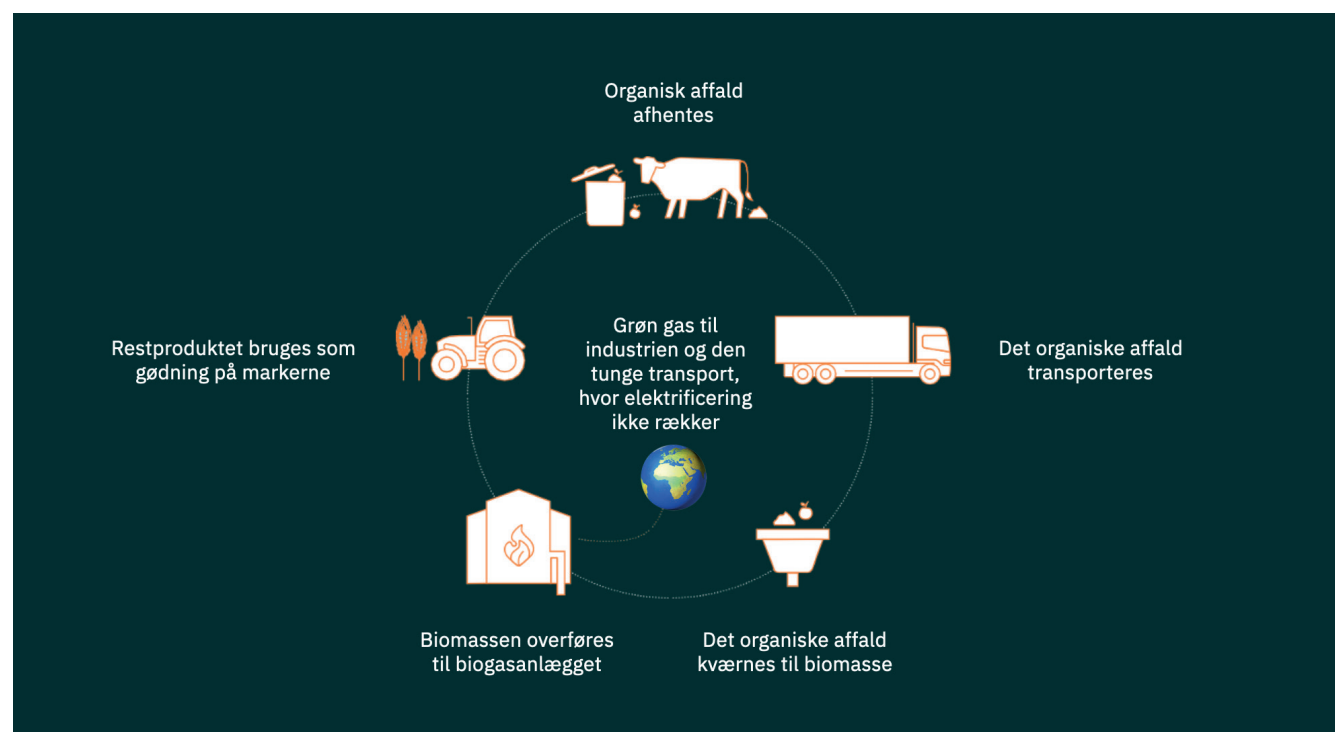
produktionen af biogas på Bornholm, produceres der imidlertid mere fjernvarme end borgerne i Aakirkeby kan bruge, så bliver der brug for at bygge ny fjernvarmeinfrastruktur, idet fjernvarmen i området omkring Aakirkeby ikke er forbundet med andre byområder på Bornholm. I forhold til øget elproduktion, må det forventes, at der bliver endnu mere pres på elnettet i fremtiden, som følge af produktionen af vedvarende energi fra Energiø projektet, så omdannelse til fjernvarme og el er måske ikke den mest oplagte brug af biogassen på Bornholm.

Men hvad så?

Vi har i biogassporet arbejdet sammen med Bigadan, der driver biogasanlægget i Aakirkeby, som har kigget på andre anvendelsesmuligheder, da biogassen kan bruges til andre formål og der er interesse for at bruge den rå biogas til PtX & metanolproduktion. De mest oplagte anvendelsesmuligheder er enten

■ Fem fordele ved biogassporet ifølge Helene Urth:

- 1) CO2 besparelser i flere erhverv, herunder landbruget, der er en stor udleder og har stor betydning for Bornholm.
- 2) afgasset biomasse har en højere gødningsværdi end den gylle landmændene afleverede til biogasanlægget.
- 3) potentialet for at gøre brug af biogas i kunsthåndværk (keramik og glas), vil betyde CO2 besparelser ved at omstille fra sort gas og at man kan markedsføre sig med "grøn kunst".
- 4) biogassen kan bruges i transport og erstatte diesel.
- 5) der er mulighed for at biogassen kan opgraderes til biometan, som kan bruges i den eksisterende infrastruktur fremfor ikke-vedvarende energimuligheder (listen er ikke udtømt).

at komprimere gassen og bruge den som brændstof til f.eks. lastbiler til distributionskørsel (mindre afstande, samme ruter og dermed mindre behov for mange tankningsmuligheder) eller at gøre gassen flydende ved nedkøling og transportere den på lastbil til industriel anvendelse på Bornholm. Virksomheder der i dag anvender fossil gas og konverter til flydende gas vil kunne reducere CO₂-udledning med op til 200%. Begge muligheder vil kræve stor investering fra Bigadans side, hvorfor vi fandt det relevant at få belyst nærmere – dels hvad det nuværende og fremtidens behov for gas på Bornholm er, set i lyset af den øgede elektrificering – og dels om de virksomheder, som i dag bruger større mængder gas, hvoraf nogen ligger i umiddelbar nærhed af hinanden, vil kunne omstille deres produktion, så de kan anvende gassen fra Bigadan fremfor traditionel flaskegas. Slutteligt, vil det også være relevant at få belyst, hvordan vi sikrer forsyningssikkerhed samt en sikker og miljørigtig transport af gassen ud til virksomhederne.

Vil det hjælpe få virksomheder eller bredt?

Gennem den første workshop fandt vi ud af, at der måske er et behov for at kigge på det større billede, fremfor på individuelt

niveau, da der er et enormt potentiale for at inkorporere mere cirkularitet i biogasproduktionen og -anvendelsen. Både landbruget, biogasanlægget, industrivirksomheder og kunsthåndværkere har potentiale for at indgå i et cirkulært system, hvor biogassen udnyttes på Bornholm, og samtidig undgår man at skulle "importere" gas med lastbil eller skib. Derfor arbejder vi videre med at få kortlagt de forskellige muligheder og udfordringer.

Hvordan vil projektet som helhed komme Bornholm til gavn?

Noget vi har haft for øje er, at projektet skal være drevet af bornholmske behov og ønsker. Derfor prioriterede vi fra starten at starte dialog med lokale aktører med stort fokus på hvor vigtigt det er, at innovationen er drevet af de lokale.

Tilgangen til innovationssporene har derfor været at spørge det lokale erhvervsliv på Bornholm, hvilke udfordringer og innovationsbehov de stod overfor. Hvert spor vil have mere end en fordel, og skal gerne komme forskellige grupper til gode – stort, som småt.

■ Fordele ved innovationssporet PtX

1) at genbruge overskudsvarmen fremfor at slippe den ud til fuglene

2) besparelser i landbruget på foder.

3) muligheden for at dyrke nye afgrøder, fx tomater og måske endda proteinrige insekter som foder til dyr eller menneskeføde.

4) potentialet for at skabe nye spændende erhverv og mere til. Hvorvidt disse mulige fordele er realistiske på Bornholm, vil vi kigge nærmere på i innovationssporet om PtX og overskudsvarme.

SVANEKE REVISION
GODKENDTE REVISORER

Fordi en aktiv virksomhed kræver en aktiv revisor!

borgergade 3 · 3740 svaneke · tlf. 56 49 60 32 · e-mail fsr@svaneke-revision.dk

Ejendomsadministration

Vi administrerer alle typer ejendomme og boligformer

Ring for en nærmere drøftelse, og få et fast tilbud på jeres administration

Vi er ansvarsforsikret og medlem af Ejendomsforeningen Danmark

BORNHOLMS FORVALTNING A/S

Møbelfabrikken, Gl. Rønnevej 17A · 3730 Nexø
Tlf. 5649 4173 · mail@bornholmsforvaltning.dk

Det handler om tryghed også for erhvervsvirksomheder

Dit lokale advokatkontor

Ret&Råd
ADVOKATER

Ret&Råd Bornholm
v/Advokatfirmaet Paldan

Rønne St. Torv 11, 1. 56 91 11 40
Nexø Sdr. Hammer 2,1. 56 49 11 40
bornholm@ret-raad.dk www.ret-raad.dk

Gør skrot til værdier!

Køb af jern & metal Afhentning

SKROTBIL

Digital ansøgning om skrotpræmie via borger.dk

– din miljøansvarlige samarbejdspartner

Bornholms Produkthandel ApS

www.bornholmsprodukthandel.dk
carsten@1129.dk

5695 1129

Åbent: Hverdage kl. 7.00-16.00
Lørdag lukket

– certificeret til miljørigtig skrotbehandling

HVAD VIL DU GERNE HAVE RÅD TIL?
Kvalitet - indsigt - indlevelse

RØNNE REVISION
Statsautoriseret Revisionsvirksomhed

St. Torvegade 12 · 3700 Rønne · Telefon 56 95 05 95
www.ronnerevision.dk

FINANSIERING TIL NYE OG BESTÅENDE VIRKSOMHEDER PÅ BORNHOLM

Fonden yder lån til investeringer i maskiner, anlæg samt bygninger og kan også medfinansiere forretningsudvikling herunder produkt- og markedsudvikling, samt grøn omstilling og ejerskifte.

Fast lav rente, ingen kurstab eller stiftelsesprovision.

Læs mere på www.erhvervsfonden.dk

BORNHOLMS ERHVERVSFOND

Landemærket 26, Rønne, tlf. 5695 7300

Claus Stamer, formand for FEF's styregruppe og bygmester i HJB Byggeforretning ApS. Foto: Allan Rieck

Faglært er faktisk ret fedt

■ Projekt Faglært er Fedt (FEF) er godt i gang. Projektet, der har til formål at få flere unge til at vælge en faglært uddannelse, startede 1. august 2020 og løber over en 3-årig periode med et tilskud på 1,8 millioner kroner fra kommunen, 1,915 millioner kroner fra Tietgenfonden og 300.000 kroner fra Sparekassen Bornholms Fond.

Det er penge godt givet ud til en brandvarm problemstilling. For projektet er nemlig højaktuelt, forklarer Claus Stamer, formand for FEF's styregruppe samt bygmester hos projektdeltagende virksomhed HJB Byggeforretning ApS.

"Det er helt centralt for det bornholmske erhvervsliv, at vi får uddannet de hænder og den arbejdsstyrke, der er brug for i de faglærte brancher," siger han og uddyber:

"Faglært er Fedt har flere budskaber. For det første at fortælle de unge, at faglærte uddannelser kan noget, som man ikke får via en gymnasieuddannelse. Derudover at når gymnasieuddannelserne tales op til at være en løsning på alt, så holder det ikke helt vand. Og endelig at en faglært uddannelse er en vej videre til at blive meget eftertragtet på arbejdsmarkedet."

Og hvordan hænger det så sammen?

"Hvis man f.eks. drømmer om at blive ingeniør eller bygningskonstruktør, så kan vi se, at dem som først har taget en faglært uddannelse, er langt mere efterspurgt end dem, der kun har deres viden fra bøgerne og teori. Det gør en verden til forskel, når man skal søge jobs og arbejdsgiverne kan se, at man har haft værktøj i hænderne og arbejdet med praktiske hverdagsproblemstillinger og ikke kun teori."

Kulturændring

Her spiller også en kulturændring ind. De faglærte uddannelser skal ganske enkelt have et verbalt skulderklap og et rygstød, når unge skal forholde sig til det næste skridt på skolebænken. Det forklarer projektkonsulent i FEF, Klaus Werner:

"Jo bedre alle parter er til at samarbejde om at fortælle om, og vise de unge, alle de attraktive erhvervsuddannelsesmuligheder,

Klaus Werner, projektkonsulent Business Center Bornholm.

Foto: Business Center Bornholm

der er ude i virksomhederne, jo flere vil med sikkerhed også vælge den erhvervsfaglige vej," siger han. Med andre ord er det tid til at tage ja-hatten på overfor de faglærte uddannelser og italesætte den uddannelsesretning som et gangbart alternativ til gymnasiet.

"Hvis vi skal komme i mål med vores planer om, at flere skal vælge den faglærte vej, så skal vi alle være med til at tale erhvervsuddannelser op," siger Klaus Werner.

Claus Stamer giver debatten et perspektiv. I hans øjne har faglærte uddannelser en klar fordel i forhold til gymnasiets muligheder:

"Når du er faglært, så har du kompetencer, der kan give dig arbejde fra dag et. Eller du kan læse videre. Når du kommer fra gymnasiet, så skal du læse videre for at kunne bruge den uddannelse til noget. Så uanset om de unge vil læse videre eller ej, så giver den faglærte uddannelse en soleklar fordel," siger han. Med andre ord så er faglært faktisk ret fedt.

■ Om Faglært er Fedt

Projektet har tilknyttet en styregruppe og et advisory board, som er bestående af en lang række interessenter, såsom BRK, Campus Bornholm, brancheforeninger, fagforeninger og fonde. Projektet samarbejder med Resonans Nordic, Center for Regional- og Turismeforskning og Tænk tanken DEA.

Projekt FEF har nu været i gang i lidt over to år. Størstedelen af projektets indsamlede viden og erfaring er samlet på projektets hjemmeside:

www.faglærterfedt.dk.

■ Det kan du læse om på www.faglærterfedt.dk

Hjemmesiden er blandt andet målrettet kommunikation til de unge uddannelsessøgende i form af interviews og videoer med rollemodeller, som fortæller om deres erhvervsuddannelser og erfaringer.

Projektet har via hjemmesiden givet de uddannelsessøgende et overblik over de konkrete erhvervsuddannelsesmuligheder, som de bornholmske virksomheder tilbyder. Pt. er 110 bornholmske virksomheder repræsenteret.

Hjemmesiden har også et virksomhedskatalog, hvor pt. 19 bornholmske virksomheder inviterer eleverne i grundskolen på besøg. Målet er at give grundskoleeleverne vejledning og indsigt i erhvervsuddannelsesmulighederne i de bornholmske virksomheder.

- Smede
- Montage
- Industriservice

TLF 28 73 81 68

post@aksmed.dk - www.aksmed.dk

AK Smedeteknik er godkendt af
fødevarestyrelsen til at producere
Fødevare Kontakt Materiel (FKM)
Se kontrolrapport på www.aksmed.dk

Knudsker•el

5695 6850

Vi ønsker vores kunder og samarbejdspartnere
en god december, god jul og et godt nytår.

**DATA
EL
SIKRING
INDUSTRI**

Sandemandsvej 27
3700 Rønne

www.knudsker-el.dk
info@knudsker-el.dk

BOOK NÆSTE ÅRS FIRMAUDFLUGT NU OG FÅ DE BEDSTE PLADSER

'1658 – balladen om Bornholms befrielse' - succesen fra 2020
vender tilbage med glade country-sange, banjo og honky-tonk!

FÅ 40% RABAT FRA 10 PERSONER OG OP

Køb en hel sal og få næsten hver anden billet gratis!

Spiller indendørs på Rønne Theater 13.-27. maj 2023.

Kan kombineres med et arrangement i Teatercaféen/gårdhaven.

Kontakt Bornholms Teater på 2046 4608 for booking og mere information.
bornholmsteater.dk

FAGLIGT FÆLLES FORBUND

**3F arbejder
for vækst og
nye job**

Sandemandsvej · Rønne
Telefon 70 300 800
e-mail: bornholm@3f.dk
www.3f.dk/bornholm

Få iværksætterhjælp til at forædle idé til forretning

IværksætterDanmark og NextStep er sparring, workshops og forløb, der hjælper iværksættere godt på vej.

■ Svaneke Sæbehus er en af de bornholmske virksomheder, der har gjort god brug af IværksætterDanmarks workshop- og konsulentforløb udbudt i et samarbejde mellem Erhvervshus Hovedstaden og Business Center Bornholm (BCB) på Bornholm.

Her har BCB's erhvervskonsulent Lone Bentzen hjulpet sæbehuset, der slog dørene op i Nansensgade 8 i Svaneke i juli måned for velduftende hjemmelavede sæber og miljøvenlige wellness-produkter.

"Forløbene hos IværksætterDanmark og med Lone Bentzen har hjulpet mig på to måder," fortæller Anne Louise Noordegraaf.

"For det første har det været lærerige workshops ud i, hvordan man som kreativ iværksætter kan forløse sin drøm om at blive selvstændig og designe en bæredygtig forretningsmodel," siger hun og tilføjer:

"For det andet så har det været et enormt plus at have Lone at sparre med. Det er jo ikke sådan, at hun kommer med en færdig virksomhedsplan, det er slet ikke hendes opgave, men hun kender til processen med en nystartet virksomhed og bidrager med værdifulde erfaringer og inputs."

En ting som iværksætter er at stå med en idé. Noget andet er at folde den idé ud og se den tage form. Bogstavelig talt i dette tilfælde. For Anne Louise Noordegraaf producerer selv en lang række af sine sæbeprodukter. Det giver en travl hverdag samtidig med, at der skal udvikles på butik, koncept og foretages indkøb af produkter fra andre producenter, hvor man skal sikre sig, at de lever op til ambitionsniveauet om at score højt på bæredygtighed.

"Som iværksætter er læringskurven ekstrem stejl. Det er en spændende, men også en smule ensom proces, og der har det været en stor fordel at have en konsulent som Lone på sidelinjen som både hepper, stiller kritiske spørgsmål og kommer med kompetent vejledning."

For Anne Louise Noordegraaf har forløbet med Iværksætterdanmark været så givende, at hun også forventer at deltage i det næste skridt – NextStep - med fokus på yderligere forretningsudvikling.

Lone Bentzen, erhvervskonsulent Business Center Bornholm. Foto: Jacob Jepsen

Ekspertstøtte til forretningsudvikling

■ Det kan være en stor udfordring at kaste sig ud i at udvikle idé til forretning og potentiel levevej. Men der er hjælp at hente for iværksætteren via sparringsforløb hos IværksætterDanmark samt NextStep. Det forklarer Business Center Bornholms erhvervskonsulent Lone Bentzen, der også er tovholder på forløbene på Bornholm.

"Det kan være ensomt at være iværksætter, for der er ingen kolleger man lige kan spørge til råds eller bare vende problemstillinger med," siger hun.

"Når vi har IværksætterDanmarks (IvDK) workshopsforløb på Bornholm sker der det, at deltagerne møder andre iværksættere, som har mange identiske udfordringer.

IvDK har et rigtig godt indblik i, hvad der er populært hos og vigtigt for iværksætterne. Og så har de et stort netværk af erfarne leverandører, der er eksperter indenfor deres respektive felter, og som laver indsigtfulde forløb for iværksætterne."

Hvor mange iværksættere har gjort brug af forløbet?

"Indtil videre har over 30 bornholmske iværksættere haft glæde af workshopforløb fra IvDK. IvDK tilbyder dels branchespecifikke forløb, såsom 'Succes som madiværksætter' der

begynder i december. Og så har de også temaspecifikke forløb. Det kan handle om f.eks. markedsføring, salg og regnskab. Der er noget for alle og heldigvis er der mange der benytter sig af det. Det forventer vi også fortsætter til næste år, hvor vi allerede er i gang med at planlægge nye forløb på Bornholm."

Derefter kan den nybagte virksomhed få yderligere kompetenceudvikling med et NextStep forløb.

"Det kan være en stor hjælp for en nystartet virksomhed at være med i et NextStep forløb.

Først og fremmest får iværksætteren sidemandsoplæring fra en ekspert og bliver derved klædt på til at kunne varetage det valgte kompetenceområde efterfølgende. Så får de også mulighed for, sammen med en vækstguide, at lave en handlingsplan for forløbets fokusområde. Det betyder at de skal opstille mål og ambitioner for deres virksomhed, og lave en detaljeret plan for, hvordan de når deres mål.

Når man er iværksætter, har man normalt ikke mange penge til eksperthjælp. Så når IvDK dækker 75% af den udgift bliver det meget mere tilgængeligt at få kompetencer, der kan modne virksomheden."

■ Hvordan hjælper IværksætterDanmark?

Iværksætterdanmark hjælper hele vejen, fra den gode idé til den gode forretning. Med praksisnære og relevante workshopforløb til at kunne starte, drive og udvikle din iværksættervirksomhed.

■ Hvad tilbyder NextStep?

NextStep

Opkvalificer iværksætteren på et NextStep-forløb med gratis 1:1 sparring og tilskud til privat rådgivning. Udgangspunktet er iværksætterens individuelle behov for kompetenceudvikling.

Hvor stort et tilskud kan jeg få?

Få tilskud på 75 % af udgifterne til din kompetenceudvikling, dog maksimalt 27.000 kr. ekskl. moms. Der kan søges tilskud til netop de udfordringer, iværksætteren bokser med, f.eks. inden for digital markedsføring, salg eller grøn omstilling.

Læs mere her: www.ivdk.dk

EDC Erhverv BornholmerBo

Tornegade 1-3 · 3700 Rønne
Tlf. 56 95 56 83 · 371@edc.dk

Carsten Schou
Ejendomsmægler
MDE

Kurt Mortensen
Ejendomsmægler
& valuar, MDE

Dan Dellgren
Ejendomsmægler
MDE

Steffen Damgaard
Ejendomsmægler
& valuar, MDE

Bo Sonne
Ejendomsmægler
& valuar, MDE

Christoffer Blem
Ejendomsmægler
MDE

Hans-Helge Svendsen
Ejendomsmægler
MDE, Sagsbehandler

Marc Håkansson
Salg og vurdering

Jane Frandsen
Sagsbehandler

Torben Nielsen
Sagsbehandler

Henriette Müller Byder
Sekretær

B

1 plans investeringsejendom - med gode faciliteter og tilkørselsforhold

Grunden er stor og fremtræder med asfalteret indkørselsvej, større p-plads areal samt større areal anlagt med skærver m.m. - endvidere forefindes større areal anlagt med ældre beplantning samt græsplæne m.m.

Ejendommen er i dag udlejet som følger:

- Kontorlejemål ca. 400 m² jfr. lejekontrakt kr. 96.000,- + moms p.a.
- Værksteds-/lagerlejemål ca. 392 m² jfr. lejekontrakt kr. 40.324,-
- Værksteds-/lagerlejemål ca. 330 m² jfr. lejekontrakt kr. 61.908,-
- Værksteds-/lagerlejemål ca. 102 m² jfr. lejekontrakt kr. 10.504,-
- **Lejeindtægter i alt p.a. excl. moms kr. 208.736,- + moms p.a.**

D

"Fru Petersens Cafe" - Eftertragtet og velbesøgt café / restaurant

Cafeen er bl.a. indrettet med følgende:

Flere store lokaler til de besøgende gæster - det ene med direkte udgang til stor overdækket terrasse og haven.

Toiletforhold til de besøgende gæster. Køkken faciliteter. Kagebutik.

Personale toilet med bruseafsnit, håndvask og vaskesøjle.

Afsnit med køle-/frost rum.

Privat beboelse indeholder bl.a.:

Entre. Stort dejligt spisekøkken. Dejlig opholdsstue med direkte udgang til solterrasse og "egen have". Pænt moderne badeværelse med toilet, håndvask og brusafsnit. Stort soveværelse. Værelse. Mindre rum med skabe m.m. walk-in closet

E

Ellas Restaurant & Konditori i Sandvig

En af Bornholms meget eftertragtede og kendte restauranter kan nu købes - da ejer påtænker at gå på pension. Ejer har driftet restauranten siden år 1990 (32 år til og med år 2022) med stor succes samt god omsætning og indtjening.

Ejendommen / virksomheden der kan købes handles med det nødvendige inventar således at en ny ejer blot kan videreføre og udvikle virksomheden. Bebyggelsen er beliggende i det særdeles eftertragtede turistområde Sandvig med mange ferieboliger, hoteller m.m. - tæt ved det pragtfulde naturområde "Hammerknuden", den dejlige Sandvig sandstrand - en strand beliggende som en vig mellem klipper og i cykelafstand fra Folkemødets by Allinge.

TIL SALG Investeringsejendom

	Areal	1.297 m ²
	Pris	2.200.000 kr.
Svalhøjvej 13	Afkast	6,75 %
Hasle	Telefon	56955683
Sagsnr. 37200142		

TIL SALG Restaurant med bolig

	Areal	461 m ²
	Pris	4.000.000 kr.
Almindingsvej 31	Pris pr. m ²	8.677 kr.
Østermarie	Telefon	56955683
Sagsnr. 37200115		

TIL SALG Restaurant

	Areal	355 m ²
	Pris	4.650.000 kr.
Strandgade 42A og 42B	Pris pr. m ²	13.099 kr.
Sandvig	Telefon	56955683
Sagsnr. 37200130		

TIL SALG Restaurant / Café

	Areal	141 m ²
	Årlig drift	83.774 kr.
Glastorvet 3	Pris	1.800.000 kr.
Svaneke	Pris pr. m ²	12.766 kr.
Sagsnr. 37200134	Telefon	56955683

Café Bonalås i Svaneke sælges!

Cafeen der er er kendt af de fleste bornholmere som turister, er beliggende i lejede lokaler, og har til huse midt i solskinsbyen Svaneke på det hyggelige og meget besøgte "Glastorvet", hvor der udover cafeen forefindes bl.a. glaspusteri, Bülow Lakrids, tøjforretning m.m., som alle er med til at trække kunder til. Cafeen har både indendørs og udendørs pladser og ydermere 2 store markiser der kan overdække hovedparten af pladserne udendørs.

TIL SALG Lager/Produktion

	Areal	500 m ²
Birkevænget 2	Pris	2.145.000 kr.
Allinge	Pris pr. m ²	4.290 kr.
Sagsnr. 37200137	Telefon	56955683

Spændende erhvervsejendom med havudsigt

Ejendommen, der tidligere har været anvendt som snedker-/tømrerværksted indeholder bl.a. følgende:

- Kontorfacilitet
- Toiletter og bade facilitet
- Flere gode lager - / depotrum
- Snedker værksted
- Loftrum til opbevaring diverse
- Halvtag
- Læsserampe
- Køkken/kantine

En spændende ejendoms type som sjældent udbydes til salg

E

TIL SALG Investeringsejendom

	Areal	650 m ²
Torvet 3-5	Pris	3.100.000 kr.
Aakirkeby	Afkast	7,8 %
Sagsnr. 372001432	Telefon	56955683

Udlejningsejendom med gode lejeindtægter

Ejendommen er beliggende på Torvet, i umiddelbar nærhed af dagligvareforretning m.m. Bag ejendommen forefindes gode parkeringsforhold uden tidsbegrænsning. Grunden er, for en større del, anlagt med asfalteret parkeringsplads. Ejendommen fremtræder i guldpuddede facader og med rødt tegltag f.s.v. angår hovedejendommen. Ejendommen er opdelt i 6 lejemål, med samlede lejeindtægter pr. år kr. 361.980,-

TIL LEJE Kontor

	Areal	225 m ²
Store Torv 11, 1. 3.	Årlig leje	168.750 kr.
Rønne	Årlig drift	47.648 kr.
Sagsnr. 37200132	Telefon	56955683

Særdeles attraktivt kontorlejemål i centrum af Rønne by

Lejemålet der fremtræder pænt og moderne er bl.a.

indrettet med følgende:

- Overdækket indgangsparti
- Toilet faciliteter
- Køkken faciliteter
- Flere store pæne kontorer
- Stort kontorrum
- Stort mødelokale
- Et mødelokale der med stor foldedør kan opdele rummet i 2 mødelokaler.
- Teknikrum m.m

Et rigtig godt kontorlejemål med perfekt beliggenhed centralt i Rønne by

Erhverv BornholmerBo

Ejendomsmæglere & valuarer MDE

Tornegade 1-3 · 3700 Rønne · Tlf. 56 95 56 83 · 371@edc.dk

Q & A

Genstart Erhverv i Gadeplan

Projektkoordinator hos Business Center Bornholm, Cindie Dahl Hiorth.

Hvilke erfaringer har I gjort jer med Genstart Erhverv i Gadeplan?

Vi har oplevet, at vores deltagere havde endnu mere brug for personlig sparring og vejledning med fokus på hele virksomheden og også med fokus på den enkelte virksomhedsejer, end vi havde forventet. Her er workshops og inspirationsoplæg ikke det, der får dem til at gå hjem og lave en masse nye tiltag – i stedet sætter de gang i overvejelser, som vi i projektet så har understøttet med vejledning. Vi fandt hurtigt ud af, at vi skulle fokusere endnu mere på den dimension, og derfor satte vi gang i sidemandsoplæring indenfor udvalgte områder som salg, sociale medier, økonomi og butiksinretning. Her kommer en ekspert inden for området ud til den enkelte virksomhed og vejleder. Det har været utroligt effektivt!

Hvordan ser fremtiden ud for projektet?

Projektet slutter desværre ved udgangen af 2022, og der er på nuværende tidspunkt ikke nogen midler vi kan søge til at

fortsætte med fokus på lige denne målgruppe. Vi vil dog ikke give slip på deltagerne, så derfor kommer vi til at arbejde videre med sparrings-sessioner og handleplaner i BCB regi. Desuden har vi oprettet ERFA-grupper, der ligeledes kommer til at køre videre. Det at have et levende handelsliv, med forskellige typer butikker og tilbud, betyder så meget, ikke bare for Bornholm, men for hele landet. Derfor vil det også fremadrettet være utrolig vigtigt at gøre opmærksom på, at denne gruppe virksomheder også skal huskes og understøttes både gennem strategiske satsninger og i vores daglige arbejde i BCB.

Hvor stor efterspørgsel har I oplevet?

Vi har oplevet stor efterspørgsel. I selve opstarten, hvor vi havde cirka 60 super-motiverede virksomheder klar til opstart. Derefter løbende og helt til det sidste har vi fået forespørgsler, fordi virksomhedsejerne har hørt fra andre virksomheder, at de har fået meget ud af det.

■ Fakta om Genstart Erhverv i Gadeplan

Begyndte i februar 2021 og afsluttes 31. december 2022.

Projektet er et projekt under den Europæiske Socialfond, finansieret af Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse og Bornholms Regionskommune.

Deltagende virksomheder: Virksomheder med fokus på B2C salg, med fysiske tilstedeværelse. CVR- eller P-nummer på Bornholm og SMV-status. Det vil sige alt fra tøjbutikker til kunsthåndværkere, optikere og restauranter.

Deltagende virksomheder: 96.

Afholdte workshops og inspirationsoplæg: 54.

Antal sidemandsoplæringer og mikromentor-forløb igangsat: 218.

Cindie Dahl Hiorth, projektkoordinator
Business Center Bornholm. Foto: Anders Beier

**PARADISVEJ 3
3700 RØNNE
TLF. 3330 2910**

**FIND OS PÅ FB
/HKBORNHOLM**

HK
HOVEDSTADEN
BORNHOLM

**Husk
vores årsmøde
2. februar 2023**

■ Reef Burgers i Gartnervangen i Rønne kender vi som spisestedet med gourmet-burgere, saftige fritter og lækre hotdogs efter australsk inspiration, men de færreste kunder er bekendt med det hårde arbejde bag lækkerierne.

Der skal nemlig mere til end at trylle med råvarer.

'Det har været et super-godt forløb'

Det fortæller Cecilie Louise Statager.

"Jeg kom ind i Genstart Erhverv i Gadeplan forløbet i foråret og var altså ikke med fra start. Det ærgrede mig faktisk lidt, fordi jeg kunne med det samme mærke, at det gav mig noget virkelig godt," siger hun.

Ikke mindst på detaljedelen.

"Når man driver en virksomhed, så er det typisk de små ting, der kan gøre en forskel. Så det var en stor fordel for mig at få modelleret et forløb, der var skræddersyet til mig og ikke sådan et bredt kursus. At

få en mikromentor var det, som jeg havde brug for, og jeg blev klogere på mange elementer. Fra ledelse til drift og meget mere. Det var ting, som jeg kendte til i forvejen, men netop fordi det gav mulighed for at se nærmere på detaljer, så gav det noget ekstra."

Cecilie Louise Statager er ikke i tvivl om hendes overordnede erfaring og effekt af forløbet:

"De er superdygtige i BCB, og alle virksomheder burde have sådanne forløbsmuligheder. Netop fordi det er specialiseret, men også med mulighed for at erfaringsudveksle med andre i samme situation. Det har været enormt givende for mig, og jeg synes, det er trist, at projektet ikke fortsætter."

Foto: Genstart Erhverv Gadeplan – Marie Petersen, ejer af Maries

Genstart Erhverv i Gadeplan gav en god start

Maries Madvogn på Nexø Havn er en populær foodtruck, men der ligger mere end velsmurte sandwich bag.

■ Har man slået vejen forbi Nexø Havn i år så har man sikkert set Maries Madvogn. Den knaldrøde madvogn, hvor der med smil på læben serveres god filterkaffe, hjemmebak og friske sandwich.

Det lyder jo meget idyllisk ikke sandt, men at etablere egen virksomhed kræver en vis portion mod.

Så for Marie Petersen, der naturligvis er Marie i Maries Madvogn, så har det været en stor hjælp med kyndig sparring på sidelinjen.

Den har hun fået via Erhvervshus Hovedstadens filial på Bornholm ved Ebbe Mølsted Møller samt Genstart Erhverv i Gadeplan.

Hvilke redskaber har forløbet givet dig?

Ebbe var den første "professionelle", der hjalp mig i gang med min drøm om at starte en fødevarer virksomhed. Jeg var meget lun på at købe et lokale, hvor jeg sparrede meget med Ebbe om særligt de økonomiske forhold forud for overhovedet at investere i en butik. Ebbe introducerede mig til diverse budgetskabeloner og vigtigheden af, at være forberedt på f.eks. bankmøder – hvilket alt sammen var en meget ny verden for mig. Set i bakspejlet har den sparring været enorm vigtig, da Ebbe guidede mig i hvilke muligheder jeg havde i forhold til min økonomiske situation og hvilken form for investering, der ville give bedst mening for at komme fornuftigt i gang. Sparringen var med til, at jeg startede på et niveau, hvor dels min økonomi kunne følge med, og jeg kunne overskue tingene på egen hånd.

Hvordan har du brugt sparring i udvikling af din forretningsidé til færdigt koncept?

Den hjælp jeg fik fra Ebbe i min opstart har jeg løbende gennem min tid som selvstændigt kunne gøre gavn af. Heriblandt at kunne lave et driftsbudget og kunne se tingene fra en økonomisk vinkel, når jeg foretager en handel. Ebbe gav mig også gode kommunikative redskaber til, hvordan jeg skal gå ind til et møde med f.eks. min bank, hvor det nogle gange kan være svært som ung at holde fast i egne principper og det man egentlig gerne vil med sin virksomhed.

Ebbe henviste mig også til GEIG (Genstart Erhverv i Gadeplan), hvor jeg fik en fast mentor tilknyttet, som sideløbende også har hjulpet mig igennem hele min opstart.

Har forløbet samlet set været konstruktivt?

Mit forløb med Ebbe har været særdeles brugbart og har været med til, at jeg fik en rigtig god start med min virksomhed. Ebbes sparring har guidet mig til at starte på et niveau, hvor dels min økonomi kan være med, samt jeg selv har kunnet overskue alt det, det indebærer at have egen virksomhed på egen hånd. Havde det ikke været for min opstartende sparring med Ebbe, tror jeg, at jeg var startet min rejse som selvstændig et sted, hvor forholdene havde været for stor en mundfuld for mig."

Så er det godt, at Maries Madvogns sandwich er lige til at spise.

■ AF SØREN SORGENFRI

■ Sådan hjælper Erhvervshus Hovedstaden Bornholm

I Erhvervshus Hovedstaden herunder filialen på Bornholm hjælpes hvert år mere end 5000 virksomheder med at vækste og udvikle sig gennem specialiseret vejledning, workshops og programforløb. På Bornholm har Erhvervshuset et meget tæt samarbejde med Business Center Bornholm for at sikre et sammenhængende tilbud, så virksomhederne altid får bragt de rette kompetencer eller erhverv fremme programmer i spil.

Vores ydelser tilpasses virksomhedernes efterspørgsel og de markedsbetingelser og tendenser, som har mest betydning. Frem mod 2025 er vores indsats særligt fokuseret på at vejlede om og styrke virksomhedernes viden, netværk og investeringer inden for:

- Digitalisering.
- Internationalisering.
- Bæredygtighed.
- Kvalificeret arbejdskraft.
- Start-up og iværksætteri.

ADVOKATFIRMAET
BO HANSEN & MORTEN HARTELIUS

Bo Hansen Advokat (H) **Morten Hartelius** Advokat (L)

Tlf. 56 95 17 04 • Snellemark 51 • 3700 Rønne
www.adv-bohansen.dk • e-mail: advokat@adv-bohansen.dk

RØNNE MINILAGER

Depotrum fra 8 m² - 22 m² med separat adgang og egen nøgle.
Indhegnet plads med videoovervågning døgnet rundt.

Også
i Nexø

Lillevangsvej 13 • 3700 Rønne

TLF. 61 60 74 59 • www.roenneminilager.dk

Erhverv søges på hele Bornholm

- Forretninger • Kontor
- Udlejningsejendomme • Andet erhverv

Kim Moore-Kofod
Statsaut. ejendoms-
mægler & Valuar

Kontakt din erhvervsmægler
- Fuldt diskretion, naturligvis

Nybolig Bornholm

Snellemark 41 C- 3700 Rønne Tlf.: 5695 7828

WWW.EJENDOMSTORVET.DK

Nybolig

... sammen med Nykredit

Bæredygtig Bundlinje Bornholm gav vigtig indsigt

Efter et forløb på tre år så er det tid til at tage afsked med det omfattende projekt Bæredygtig Bundlinje Bornholm.

■ Efter en projektperiode på fem års varighed, så takker Bæredygtig Bundlinje Bornholm (BBB) af med gode erfaringer.

Tæt på 50 virksomheder har deltaget, og har fået mulighed for at søge investeringsstøtte, med udgangspunkt i den grønne forretningsmodel, udarbejdet i Bæredygtig Bundlinje Bornholm.

Efter tre vellykkede år så gør Business Center Bornholms senior erhvervskonsulent Travis Lind Thornton og tovholder på BBB nu status over forløbet:

”Næsten 50 virksomheder har deltaget i BBB. Det har givet virksomheder en ny forretningsplan – en grøn forretningsplan – med et dybere indblik i forretningens drift og processer, med særlig fokus på de bæredygtige begreber. Alle virksomheder har fået eksperter, inden for forskellige områder, til at kigge grundigt efter i hver virksomheds maskinrum, for at indsamle data og viden som virksomhederne har brugt i deres grønne forretningsplan” siger han. Virksomhedsdeltagerne har været af blandet karakter -fra hoteller og pensionater til maskintunge produktionsvirksomheder. Med andre ord et brancheudsnit med vidt forskellige behov, men med et identisk grønt fokus.

”Nogle virksomheder har lavet om på deres processer, deres kommunikation, eller emballage, mens andre har identificeret en specifik maskine de kan indkøbe for at optimere deres energiforbrug. Alle virksomheder har en grøn forretningsplan og forståelse for, hvad det betyder at køre efter en bæredygtig bundlinje og hvordan den kan realiseres” forklarer Travis Lind Thornton.

Projektet har derfor haft et tosporet sigte. Dels klimahensyn og dels bundlinje.

”De deltagende bornholmske virksomheder har gennem processen lært, at man kan blive både bæredygtig og profitabel. Når man først ser hvad der er muligt, og hvad de forskellige bæredygtige elementer betyder rent praktisk, så er det blot det ”fornuftige valg” at få dem implementeret. En mere optimal og effektiv virksomhed betyder man sparrer penge og miljøet på samme tid,” siger Travis Lind Thornton.

Travis Lind Thornton, senior erhvervskonsulent Business Center Bornholm. Foto: Jacob Jepsen

■ Farvel til Bæredygtig Bundlinje Bornholm – hvad så nu Travis Lind Thornton?

”Klimatransformation og grøn omstilling er fortsat utrolig vigtigt for de bornholmske virksomheder, og det ønsker vi selvfølgelig at understøtte dem i både igennem vejledning, workshops men også igennem nye strategiske indsatser. Det er komplekst at finde rundt i, så der er brug for at blive understøttet men vores

rolle er også at sikre fortsat fokus på området, da man ellers meget hurtigt bliver opslugt af driften. Klimatransformation og grønne forretningsmodeller skulle gerne blive en vedvarende del af ens virksomhed, både på drift niveau men også strategisk.”

Michael Holm-Nielsen, kreativ direktør Miccom DeSign & Creations. Foto: Jacob Jepsen

■ Miccom DeSign & Creations har præget design- og skiltebranchen siden 1990 og taget turen fra håndmalede løsninger til digital grafik, design og storproduktion. For konstant at følge med i udviklingen har de nu valgt at se mere på grøn omstilling.

Miccom, med base og produktion på Nexø Havn, ønsker at investere i en maskine der kan medvirke til at minimere omfanget af spild i produktfremstillingen af skilte i forskellige materialer. Restprodukterne skal blandt andet omdannes til kreative spil og andre elementer i deres anden virksomhed Charlies Room.

Og her kommer Bæredygtig Bundlinje Bornholm (BBB) ind i billedet. Miccom gik med tanker om grøn omstilling, og da de blev præsenteret for BBB's muligheder i sommer, så gik det stærkt.

”I vores branche tales der ikke ret meget om grøn omstilling,” fortæller Miccoms grundlægger og kreativ direktør Michael Holm-Nielsen.

”Men vi har længe talt om den mulighed også fordi vi har et ønske om at være first mover på den del, og da BBB så kom ind i billedet, så var det bare at rykke på det.”

Derudover har Miccom via BBB deltaget i forskellige workshops med henblik på at tænke nye veje til grønne tanker og bæredygtighed.

”Grøn omstilling er ikke bare noget, man møder ind og gør mandag morgen. Så det har været både lærerigt, men også sundt for os som virksomhed at kigge ind i vores arbejdsgange, blive udfordret på dem og gentænke dem. Også marketingsmæssigt. Det har faktisk medført, at vi ved at ændre på produktionsmåder, er blevet selvforsynende i dele af produktionen,” siger Michael Holm-Nielsen.

Tæt på målet om 100 %

■ Lehnsgaard Rapsolie A/S har været med fra Bæredygtig Bundlinje Bornholms (BBB) begyndelse. Det var især et fokuspunkt for Lehnsgaard Rapsolie at blive klogere på virksomhedens udledning af CO₂ og klimaaftryk. Det fortæller medejer og direktør Henrik Hansen.

”Vi vidste på forhånd, at vi ikke udledte ret meget CO₂, fordi vi har brugt meget tid på at gøre virksomheden CO₂-venlig fra begyndelsen. Vi var alligevel nysgerrige på, om der var mere at komme efter.”

Blandt de næsten 50 deltagende virksomheder i BBB har der naturligvis været vidt forskellige behov, dagligdage og arbejds gange. Så efter et par indledende, bredtfaavnende workshops fik Henrik Hansen og co. med hjælp fra konsulent- og rådgivningsfirmaet Cowi til at dykke ned i produktionsprocessen og produkter. Målet er at blive 100 % CO₂ neutrale, og Lehnsgaard er tæt på målet med et tal, der hedder 99,91 %.

”Jeg tror ikke, der er mange virksomheder på Bornholm, der har en person ansat udelukkende til at gå i dybden med CO₂ udledning og klimaaftryk, fordi man i produktionsvirksomheder ofte har alle kasketter på. Så det er

naturligvis en hjælp og inspirerende med ekspertisehjælp.”

Derudover fik Lehnsgaard et energitjek foretaget af kommunen, men her var der ingen røde streger. Henrik Hansen fortæller da også, at der er taget hårde og velovervejede valg for at nå de næsten 100 %.

”Jeg har brugt mange aftener på at regne efter, undersøge, måle og registrere. Vi har 60 kWh solceller på taget, vores indkøb af energi er certificeret grøn, og al opvarmning foregår med spildprodukter som stængler og blade fra vores rapsproduktion,” siger han.

Men også andre elementer i produktionsledet har fået et eftersyn.

”Vi har vejet hver eneste flaske, regnet på transport i forhold til produktionssted og været helt nede i mikrodetaljer som vægten på flaskernes aluminiumskapsler samt gået med en producent af etikker, fordi vores nye producent med base i Tyskland kan genbruge silikonen på det bagepapir, som etiketterne sidder på, når vi får dem. Og skal man helt ud i krogene og regne efter, så er det godt med en hjælpende hånd.”

Henrik Hansen, direktør Lehnsgaard Rapsolie A/S. Foto: Jens-Erik Larsen

NY 100 % ELEKTRISK E-TRANSIT. STRØMLINET BUSINESS.

E-TRANSIT.
Op til 317 km rækkevidde.

Den viste model er en E-Transit Van Trend L2H2 RWD. Forbrug: 263 Wh/km. Rækkevidde: 317 km. Den estimerede rækkevidde er baseret på WLTP. Den faktiske rækkevidde varierer afhængig af eksterne forhold, køreadfærd, vedligeholdelse af bilen og litium-ion-batteriets alder. Vi tager forbehold for trykfejl og ændringer.

ford.dk

BILHUSET
ELMER

Aakirkebyvej 51
3700 Rønne
Tel.: 56950804
Ma-fre 9-17.30, sø 10-15
www.bilhusetelmer.dk

Kontakt
Ford Erhvervs konsulent
Mathias Ipsen

81 77 23 04

Ebbe Mølsted-Møller, senior forretningsudvikler EHHS. Foto: Jacob jepsen

EARLY WARNING

Få gratis hjælp i god tid

■ For iværksættere er det en drøm at etablere egen virksomhed. Men drømmen bliver hurtigt til hverdag, og for både nye og etablerede virksomheder kan krisen banke på, når man mindst venter det.

Men en krise behøver ikke altid resultere i hverken konkurs eller opløsning af virksomheden.

Særligt ikke, hvis man i tide rækker ud til programmer som 'Early Warning'. Her kan virksomheder få gratis og kompetent rådgivning, der kan vende modgang til medgang.

Det forklarer Ebbe Mølsted-Møller, senior forretningsudvikler i Erhvervshus Hovedstaden:

"Early Warning er et tilbud til virksomheder, der oplever modgang. Hjælpen koster ikke noget, og rådgiverne, som alle er frivillige, har en bred, relevant og varieret baggrund med

mange års erfaring med egen virksomhed. Det er altså dedikerede rådgivere, der brænder for erhvervsfeltet og sætter sig til bordet med stor erfaring," siger han.

Early Warning blev oprindeligt søsat af Erhvervsministeriet og Erhvervsstyrelsen. Undersøgelser viste, at ejere af mindre og mellemstore virksomheder ofte føler sig alene, når krisen kradser.

"Vores udgangspunkt er altid at hjælpe virksomheden tilbage på ret køl. Det er ikke vores fokus at lukke virksomheden ned. Det er klart, at der kan være tilfælde, hvor der ikke er andre løsninger, men også her kan vi bidrage med at få talt med de involverede parter. Det kan være Skat og forskellige kreditorer, hvor man finder en fornuftig løsning. Men som udgangspunkt så er det målet at få virksomheden tilbage på rette spor."

Specifikt for Bornholm forklarer han:

"Vi har ikke mange sager på Bornholm, men det skyldes nok primært, at Early Warning ikke er bredt kendt endnu. Men det kan hurtigt vende og så bliver der god brug for os; vi ser ind i en vinter, hvor vi ved, at mange virksomheder vil få det svært på grund af de stigende el- og energipriser. Er man en af de virksomheder, så skal man ikke holde sig tilbage. Vi sidder klar til dialog og gratis hjælp."

Ebbe Mølsted-Møller understreger, at Early Warning skal opfattes som en hjælpende navigationspilot.

"Vi gennemgår budgetter og andre relevante forhold med virksomheden, og ser på muligheder for at nedbringe udgifter, der fx ikke er brug for, eller etablere en dialog med udlejer af butikslokalet eller kreditor, hvor man finder en konstruktiv ordning til glæde for begge parter i en svær tid," siger Ebbe Mølsted-Møller.

Krisetider er de tungeste tider. Derfor er diskretion helt central for processen.

"Det er ingen hemmelighed, at det er et tabubelagt emne. For mange er det at have økonomiske udfordringer i sin virksomhed forbundet med skam, men det er der ingen grund til. De fleste virksomhedsejere oplever på et eller andet tidspunkt modstand, det så vi bl.a. med Covid-19 krisen. Det er absolut ingen skam at bede om hjælp, og det er vores erfaring, at dem vi hjælper, går herfra lettet og med rank ryg," siger han og tilføjer:

"En ø som Bornholm er i sagens natur et lille lokalsamfund, hvor alle kender næsten alle. Derfor er det vigtigt at understrege, at den ekspertise og rådgivning, virksomhederne får for det første sker i største fortrolighed. For det andet kommer de frivillige rådgivere, der arbejder med bornholmske virksomheder, normalt fra Sjælland, så man skal altså ikke være bekymret for at støde på sin rådgiver i Brugsen. Det er en helt igennem professionel rådgivning," siger Ebbe Mølsted-Møller.

“

Ud af de seneste fire måneders konkurser i Region Hovedstaden skyldes 49% manglende betaling af moms-lån, hvilket er en stigning fra 45% i årets første ni måneder. Alene fra september til oktober steg antal konkurser på landsplan med 6,1%. For at udvise rettidig omhu prøver vi derfor allerede nu at gøre bornholmske virksomheder opmærksomme på de muligheder, Early Warning tilbyder, så de er forberedte, hvis samme udfordringer viser sig her på øen.

*Ebbe Mølsted-Møller,
Senior forretningsudvikler i Erhvervshus Hovedstaden*

■ **Læs mere om Early Warning og kontakinfo på:**

www.businesscenterbornholm.dk/early-warning/
www.earlywarning.dk

50 år er ingen alder

Bornholms Erhvervsfond har fejret rund fødselsdag og er i fin form til fremtiden.

■ I år fejrede Bornholms Erhvervsfond (BEF) 50-års jubilæum. Fem årtier hvor fonden har ydet lån og medfinansiering som central aktør i det bornholmske erhvervsliv.

Selve arbejdet har ikke ændret sig i den periode, fortæller BEF's bestyrelsesformand Charlotte Rønhof i dette interview, der primært handler om horisonten og fremtiden.

Hvis vi begynder med en statusrapport. Hvordan bidrager BEF i dag til den bornholmske erhvervsudvikling?

”BEF bidrager ved at stille risikovillig kapital til rådighed primært i form af lån til investeringer, der skaber vækst og arbejdspladser på Bornholm.”

Hvordan kan BEF efter 50 års virke bevare sin relevans?

”Virksomhederne bliver i disse omskiftelige tider mødt med mange udfordringer men også muligheder, som har direkte

indvirkning på deres konkurrenceevne. Det kræver mange løsninger, og vi kan så med vores strategiske fokus hjælpe med den risikovillige finansiering til realisering heraf. Det er i den sammenhæng vigtigt, at BEF er bredt kendt blandt øens virksomheder og ikke mindst blandt nystartede virksomheder, herunder de virksomheder, som skal bidrage til at gøre Bornholm til grøn Energiø. Så det er ét af flere fokusområder.”

Hvilke udfordringer har BEF i en omskiftelig tid?

”Vores udlånskapacitet er påvirket af, hvor meget kapital vi har til rådighed. I den forbindelse er vi på kort sigt udfordret af verdensøkonomiens indvirkning på aktie- og obligationsmarkedet. Men desuagtet af det har vi faktisk mere udlånskapacitet end vi kan finde gode investeringscases. Så strategisk er hovedudfordringen at øge kendskabet til BEF og igennem dialog hjælpe de bornholmske virksomheder og iværksættere med at

udvikle de rigtige investeringscases til at skabe vækst og udvikling, og dermed komme stærkt igennem den afmatning, som nok venter lige rundt om hjørnet.”

Hvordan spiller samarbejdet med Business Center Bornholm ind for en fond som BEF?

”Business Center Bornholm/Bornholms Erhvervsråd og Bornholms Erhvervsfond har været tæt forbundne siden fondens etablering i 1972, og siden etableringen har BCB og BEF haft kontorfællesskab på forskellige adresser i Rønne. I det daglige arbejder vi godt og tæt sammen omkring vejledning om og tilvejebringelse af finansiering af anlægsinvesteringer og generationsskifter.”

Hvilke gode erfaringer har I gjort jer?

”Vi har rigtig mange gode erfaringer med at yde risikovillige lån til mange slags virksomheder. I de senere år har det især været glædeligt at kunne medvirke til at understøtte turismen på Bornholm med det fokus, at vi skal have turister til øen også, når solen ikke skinner fra en skyfri himmel.”

Vi ser ind i en vinter, der kan rime på krise. Vil det give BEF nye eller andre opgaver i 2023?

”Hvis krisen bider sig fast, så kan vi ligesom andre långivere se ind i en periode, hvor en del virksomheder kan få svært ved at overholde deres forpligtelser. I kriser er der også sjældent så meget appetit på udvidelse af forretningerne og nyetableringer. Her er det vigtigt at understrege, at vi er til for virksomheder på Bornholm, og hvis forretningerne ser sunde ud på sigt, så stiller vi også i svære tider gerne lån til rådighed sammen med vores samarbejdspartnere.”

Vil Energiøen stille nye krav til jeres rolle og åbne nye døre?

”Vi har etableret et nyt forretningsområde med det klare formål at understøtte Energiøen. Aktiviteterne omkring Energiøen har allerede givet ansøgninger og henvendelser fra virksomheder, som vi ikke tidligere har været i kontakt med. Vi er ligesom alle andre spændt på hvad Energiøen kan bringe med sig til det bornholmske samfund og de bornholmske virksomheder. Hvilke investeringer skal virksomhederne foretage – det ved vi ikke på nuværende tidspunkt, men vi glæder os til at høre mere.”

Hvordan vurderer du BEF's bidrag til den bornholmske erhvervsudvikling på den lange bane?

”Da vi tidligere i år fejrede vores jubilæum, var det med stor glæde over vores hjælp til rigtig mange forskellige bornholmske virksomheder, og vi arbejder for at være god hjælp og støtte til mange virksomheder også de næste mange år.”

■ Bornholms Erhvervsfond

Hvem kan normalt låne og til hvad:
Byerhverv – virksomheder med et afsætningsmæssigt sigte ud over Bornholm:

- Industri
- Fødevarer og delikatesser
- Turisme – overnatning/attraktioner/oplevelser
- Kunst og kunsthåndværk
- Håndværk, service og handel

Landbrug

Nøgleområder: Grøn omstilling, turisme, ejerskifte, anlægsinvesteringer, forretningsudvikling, landbrugsbedrifter.

Charlotte Rønhof, formand for Bornholms Erhvervsfond. Foto: Eget

Bornholms førende IT-virksomhed

... og vi kan fortælle, at vi fortsætter med at være det i godt selskab med vores to nye kollegaer, som vi har ansat i efteråret.

Foto: Kennet Hult

Til venstre: **Kristian Bergmann**, 34 år, Digital Key Account Manger. Kristian er uddannet som Diplomingeniør inden for internetteknologi og økonomi på DTU og senere Cand.merc(it.) på CBS.

Til højre: **Morten Dahl Pedersen**, 33 år, IT-programmør. Morten er uddannet i softwareudvikling på ITU.

Vi byder dem velkommen ombord, og vi glædes over, at det er lykkedes os at tiltrække to så stærke profiler til vores team.

Ønsker du et uforpligtende møde omkring din virksomheds digitale infrastruktur, softwareudvikling eller drift og support, kan du tage kontakt til Kristian allerede nu på mail kbm@jf-data.com eller på tlf. 60 12 26 48.

JF Data Service ApS | Håndværkervej 2 | 3700 Rønne | Telefon: 5695 2648 | jf-data.com